

Χάρης

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ
ISSUE 35

ΕΤΟΣ
YEAR 2022

ISSN: 1109-5008
e-ISSN: 2944-9847

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής
Ανάπτυξης

Επιστημονικό Περιοδικό

αειχώρος

Διεύθυνση:

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ

Πεδίον Άρεως, 383 34, ΒΟΛΟΣ

<http://www.aeihoros.gr>

e-mail: aeihoros@uth.gr

ISSN: 1109-5008

e-ISSN: 2944-9874

Επιμέλεια έκδοσης: Εύη Κολοβού

Layout: Παναγιώτης Μανέτος

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

Πρέζα Ελισάβετ, Ασπρογέρακας Ευάγγελος	5
Η ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής 2014-2020: η περίπτωση της Ελλάδας	
Γουργιώτης Ανέστης, Σαραντάκου Ευθυμία, Στεφανή Φωτεινή, Χαϊνταρλής Μάριος	42
Χωρικός σχεδιασμός και τουριστική επιχειρηματικότητα: η περίπτωση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων	
Ασπρογέρακας Ευάγγελος	73
Ιεραρχία και αρχή της δεσμευτικότητας στο ελληνικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού	
Ντάφλου Αικατερίνη	95
Κοινωνική πολιτική και κοινωνική καινοτομία: ο χώρος ως βάση για την κοινωνική καινοτομία	
Λινάκη Ελένη, Σερράος Κωνσταντίνος	122
Πρόταση δημιουργίας ενός πολυκριτηριακού συστήματος καταγραφής και αξιολόγησης των υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων ενός τόπου: η περίπτωση της Άνω Σύρου	

Πρόταση δημιουργίας ενός πολυκριτηριακού συστήματος καταγραφής και αξιολόγησης των υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων ενός τόπου: η περίπτωση της Άνω Σύρου

Λινάκη Ελένη

Μηχανικός Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Διδάκτωρ Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ

Σερράος Κωνσταντίνος

Καθηγητής Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ

Περίληψη

Το παρόν άρθρο έχει ως βασικό αντικείμενο μελέτης την πρόταση ενός καινοτόμου πολυκριτηριακού συστήματος για την καταγραφή και αξιολόγηση των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων ενός τόπου. Συγκεκριμένα, αφορά την πρόταση και τη δημιουργία ενός νέου επιστημονικού εργαλείου που αρχικά καταγράφει και εν συνεχεία, με τη χρήση ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών, αξιολογεί την πολιτιστική σημαντικότητα της έννομης και καταγεγραμμένης για κάθε τόπο άυλης και υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς. Η εργασία καταλήγει στην ανάπτυξη μιας πλατφόρμας ανοιχτού κώδικα και στην κατάρτιση ενός εύκολα κατανοητού και διαχειρίσιμου από τον εκάστοτε χρήστη (φορέα, ιδιώτη, εταιρεία κ.λπ.) εγχειριδίου. Η βασική μεθοδολογία της έρευνας στηρίζεται σε τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο αφορά το θεωρητικό κομμάτι της έρευνας, με την βιβλιογραφική επισκόπηση του άυλου και υλικού πολιτισμού. Το δεύτερο στάδιο αφορά το αμιγώς ερευνητικό κομμάτι, με την ανάπτυξη του πολυκριτηριακού συστήματος και την ολοκλήρωση του εγχειριδίου χρήσης, μέσα από την περιγραφή των αναλυτικών του βημάτων. Στο τρίτο στάδιο η εργασία προχωρά στην εφαρμογή του συστήματος στον παραδοσιακό οικισμό της Άνω Σύρου, με στόχο τον έλεγχο του ορθού τρόπου λειτουργίας του μέσα από πραγματικά δεδομένα.

Λέξεις κλειδιά

Πολυκριτηριακό σύστημα, Άυλος πολιτισμός, Υλικός πολιτισμός, Άνω Σύρος

Proposal for the creation of a multi-criteria system for recording and evaluating the tangible and intangible cultural assets of a place: the case of Ano Syros

Abstract

The paper sheds new light on multicriteria decision-making systems, through the proposal of a new open access multicriteria evaluation based on a decision-making method. This methodology calls into question the creation of a calibration though a ranking list -best to worse- of the most significant tangible and intangible cultural assets of a place. It proposes a step by step, user-friendly manual in order to provide an easy understanding and application. The study follows the following steps: (a) a brief overview of the literature of the tangible and intangible cultural assets of places on a national and international level (b) the multicriteria decision-making system (in this step, the study proposes a new procedure for the recording and evaluation of the cultural assets of a place) (c) the case study of Ano Syros (d) conclusions. The research project proposes a new methodology, firstly as a new initiative to create a new multi criteria scientific tool and secondly through the in-depth, and detailed examination of this multicriteria method in the particular case of Ano Syros.

Keywords

Multicriteria system, Tangible cultural heritage, Intangible cultural heritage, Ano Syros.

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία αποτελεί τμήμα της διδακτορικής διατριβής της συγγραφέως με τίτλο «Πολυκριτηριακό σύστημα καταγραφής, αξιολόγησης των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων ενός τόπου, για τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εφαρμογή στην Άνω Σύρο» (επίβλεψη Καθηγητής Κ. Σερράος), που υποστηρίχθηκε το 2021 στην Αρχιτεκτονική Σχολή του ΕΜΠ.

Κεντρική ιδέα για την επιλογή του θέματος είναι η πρόθεση σύνδεσης του πολιτισμού με μεθόδους καταγραφής και, κυρίως, αξιολόγησης. Στη σύγχρονη αντιμετώπιση της διαφύλαξης, προστασίας και διαχείρισης του πολιτισμού σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ολοένα και περισσότερο εντοπίζονται προσπάθειες σύνδεσής του με την ψηφιακή τεχνολογία μέσω της αποκρυστάλλωσης του σε ψηφιακά περιβάλλοντα (ψηφιοποίηση, 3d scanner κ.λπ.) αλλά και της καταγραφής του πολιτισμού μέσω αποθετηρίων.

Κατόπιν ενδεδειγμένης βιβλιογραφικής έρευνας, εντοπίστηκε ένα διπλό, βιβλιογραφικό και ταυτοχρόνως μελετητικό κενό σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Τα ευρήματα αυτής της έρευνας αφορούν πρώτον την ισχνή παρουσία μελετών, άρθρων και προσπαθειών που ενσωματώνουν παράλληλα τον άυλο και υλικό πολιτισμό και δεύτερον την έλλειψη μεθόδων αξιολόγησης και, κατ' επέκταση, τη χρήση πολυκριτηριακών συστημάτων στον πολιτισμό, όπως αναλυτικά αναφέρεται στο δεύτερο κεφάλαιο. Για τους παραπάνω λόγους αποφασίστηκε η πρόταση δημιουργίας ενός νέου επιστημονικού εργαλείου μέσω μιας πολυκριτηριακής μεθόδου, η οποία αρχικά θα καταγράφει και εν συνεχεία θα αξιολογεί την πολιτιστική σημαντικότητα των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων κάθε τόπου. Με τη χρήση ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και μέσα από διαδοχικά αναλυτικά βήματα, θα κατατάσσει, βαθμονομημένα από τον σημαντικότερο προς τον λιγότερο σημαντικό, τους πόρους αυτούς για κάθε τόπο. Το νέο αυτό εργαλείο είναι ανοιχτού κώδικα και αποτελεί μια συνολική μεθοδολογία, που δύναται να εφαρμοστεί σε κάθε τόπο.

Η δομή και η μεθοδολογία ανάπτυξης του πολυκριτηριακού συστήματος, που αποτελεί και το κεντρικό σημείο του παρόντος άρθρου, αφορά τη δημιουργία ενός μεθοδολογικού εργαλείου που χωρίζεται σε δύο διακριτά μέρη, την «Καταγραφή» και την «Αξιολόγηση», μέσα από την κατάρτιση ενός πίνακα και ενός εγχειριδίου περιγραφής των αναλυτικών βημάτων των δυο σταδίων. Στην «Καταγραφή» δημιουργείται η αρχική δομή του πολυκριτηριακού συστήματος μέσω ενός πίνακα με στήλες και γραμμές, στις οποίες αναπτύσσονται οι κατηγορίες και υποκατηγορίες «Εγγραφών» που συντίθενται από το σύνολο των υλικών και των άυλων πολιτιστικών πόρων του κάθε τόπου, ως απόρροια της βιβλιογραφίας. Στο δεύτερο στάδιο συμπληρώνεται ο αρχικός πίνακας της «Καταγραφής» με επιπλέον στήλες που σχετίζονται με το στάδιο της «Αξιολόγησης». Οι στήλες αυτές αφορούν τα κριτήρια αξιολόγησης και τη βαθμονόμησή τους. Για την συγκρότηση του παρόντος σταδίου εισάγονται πέντε ποσοτικά ή ποιοτικά κριτήρια· εν συνεχεία,

πραγματοποιείται η βαθμονόμηση τους με τιμή 0-4, καθώς και η αναλυτική περιγραφή του τρόπου βαθμονόμησης. Επεξηγηματικά, η τελευταία στήλη αναφέρεται σε μια αναλυτική περιγραφή της κάθε τιμής (π.χ., αν ένα κτήριο είναι σε ερειπωμένη κατάσταση λαμβάνει τιμή: 0). Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η κοινή αξιολόγηση των κριτηρίων του συστήματος από τον εκάστοτε χρήστη του συστήματος. Η δημιουργία κοινής βαθμονόμησης αποτελεί σημαντικό σημείο του συστήματος, καθώς διασφαλίζει την καθολικότητα, τη σαφήνεια και την όμοια απόδοση αποτελεσμάτων για κάθε τόπο. Στο τελικό στάδιο, αναπτύσσονται μαθηματικά μοντέλα μέσης τιμής, ώστε οι πολιτιστικοί πόροι του πολυκριτηριακού συστήματος να βαθμονομούνται και να ταξινομούνται με άξονα την πολιτιστική τους σημαντικότητα, σε σειρά βαθμολογικής κατάταξης από τον σημαντικότερο προς τον λιγότερο σημαντικό. Η περιγραφή του συστήματος σε όλα τα στάδια γίνεται μέσω του πίνακα και της επεξήγησης του τρόπου χρήσης του μέσω ενός αναλυτικού εγχειριδίου περιγραφής των διαδοχικών βημάτων.

Για τη διευκόλυνση κατανόησης του εγχειριδίου από τον εκάστοτε χρήστη, αποφασίστηκε η χρήση της μελέτης περίπτωσης και η συμπλήρωση του πολυκριτηριακού συστήματος με τους άυλους και υλικούς πολιτιστικούς πόρους του παραδοσιακού οικισμού της Άνω Σύρου, ώστε εκτός από την χρήση του ως παράδειγμα, η μελέτη περίπτωσης να συντελέσει ώστε αυτό να διορθωθεί και να ενισχυθεί στον καλύτερο δυνατό βαθμό. Ταυτοχρόνως επαληθεύει την εύκολη διαχείριση του συστήματος, εξασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία του, καθώς και την ορθότητα των κριτηρίων που τέθηκαν. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζει στους μελλοντικούς χρήστες όχι μόνο ένα πλήρως διαχειρίσιμο και ολοκληρωμένο εγχειρίδιο με αναλυτικά βήματα, αλλά και ένα παράδειγμα πραγματικών δεδομένων, διευκολύνοντας πολλαπλά την κατανόηση του.

Συνολικά, το παρόν άρθρο προτείνει ένα πρωτότυπο νέο επιστημονικό εργαλείο μέσα από την σύνδεση του πολιτισμού με ένα πολυκριτηριακό σύστημα, το οποίο μπορεί διαχρονικά, για οποιονδήποτε τόπο χρησιμοποιείται, να εμπλουτίζεται με νέους πόρους ή να επαναξιολογεί τους ήδη υπάρχοντες (π.χ., αν ένα κτήριο υποστεί σημαντικές αλλοιώσεις, μπορεί να επαναξιολογηθεί). Το αναλυτικό αυτό εγχειρίδιο χρήσης παρέχει ένα πρωτογενές σύστημα, που δύναται να χρησιμοποιηθεί σε κάθε τόπο, ενώ η μελέτη περίπτωσης λειτουργεί συμπληρωματικά του ίδιου επιστημονικού εργαλείου. Το ανοιχτού κώδικα σύστημα και η παροχή μιας γενικής μεθοδολογίας έρευνας εύκολης πρόσβασης αλλά και ικανής να εφαρμοστεί σε κάθε τόπο, είναι τα δύο κομβικά σημεία συνεισφοράς στο πλαίσιο της επιστήμης του πολιτισμού.

2. Η πρωτοτυπία της έρευνας μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση παρόμοιων μελετών

Η πιστοποίηση της πρωτοτυπίας της έρευνας έγκειται στη μελέτη συναφών θεμάτων, εργασιών, μελετών για τον εντοπισμό πιθανών ερευνητικών και μελετητικών κενών μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση άρθρων, βιβλίων, εργασιών κ.λπ., με στόχο την απόδοση ενός νέου και άμεσα πρωτότυπου/πρωτόλειου επιστημονικού εργαλείου. Η απόδειξη της πρωτοτυπίας της, αρχικά, πιστοποιείται μέσα από την έρευνα συναφών επιστημονικών πηγών και κυρίως μέσα από τη διαπίστωση ότι δεν εμφανίζονται παρόμοιες μελέτες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Για τον λόγο αυτό, ως πρώτο βήμα, διεξήχθη επισκόπηση, συλλογή και καταγραφή σε κατάλογο των εθνικών και διεθνών συναφών βιβλιογραφικών πηγών, ώστε να παρουσιαστεί η θεματολογία και το εύρος των ήδη υπάρχουσών μελετών. Ακολούθως, παρουσιάζονται οι επιλεγμένες ανάλογες μελέτες από την εγχώρια και τη διεθνή βιβλιογραφία.

Ελληνική βιβλιογραφία

- Αλεξανδρή, Ε. (2015) *Πολιτισμική κληρονομιά – διαχείριση: πολιτιστική αναγέννηση της Αθήνας του 19ου αιώνα*. Αθήνα: Ίων.
- Αριστείδου, Α. κ.ά. (2015) «Άυλη πολιτιστική κληρονομιά: καταγραφή κυπριακών παραδοσιακών χορών και ηλεκτρονικοί τρόποι εκμάθησης». Στο *1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψηφιοποίησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς EuroMed*, 24-26/09, Βόλος.
- Γιαλούρα, Α. κ.ά. (2012) *Υλικός πολιτισμός: η ανθρωπολογία στη χώρα των πραγμάτων*. Αθήνα: Πολιτεία.
- Κανελάτου, Α. (2017) *UNESCO και άυλη πολιτιστική κληρονομιά: κριτική μελέτη ως προς την ένταξη στοιχείων στο Ελληνικό Εθνικό Αποθετήριο*. Μεταπτυχιακή εργασία. Αθήνα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Καραδήμου, Γ. (2014) «Καθορισμός δεικτών αξιολόγησης τοπίων του ελληνικού χώρου». Στο *10ο Διεθνές Συνέδριο της Ελληνικής Γεωγραφικής Εταιρείας*, 22-24/10, Θεσσαλονίκη.
- Κόρκα, Τ. (2020) *Άυλη πολιτιστική κληρονομιά: συγκριτική μελέτη δικαίων*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Κτόρη, Μ. (2020) «Διαχείριση άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και εκπαίδευση: τα εκπαιδευτικά προγράμματα λευκαρίτικου κεντήματος». *Κυπριακαί Σπουδαί*, 76.
- Μπόντα-Ντουμανάκη, Κ. (2017) *Η άυλη πολιτιστική κληρονομιά της Σιάτιστας*. [χ.ό.]: Σιάτιστα.
- Τζαβάρα Ι., κ.ά. (2018) *Άυλη πολιτιστική κληρονομιά*. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού.

- Τσίπης, Φ.Σ. (2018) *Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών διαδικτύου και εφαρμογών κινητών συσκευών για την ανάδειξη και προβολή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς*. Μεταπτυχιακή εργασία. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Τυροβόλα, Β.(2019) *Υλική και άυλη πολιτισμική παρακαταθήκη της Τσακωνιάς και προτάσεις για την αιεφόρο ανάπτυξη της περιοχής*. Μεταπτυχιακή εργασία. Πελοπόννησος: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Οικονόμου, Α. (2014) *Υλικός πολιτισμός: θεωρία, μεθοδολογία, αξιοποίηση*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Παπούλιας, Ε.(2012) *Η διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πολιτεία.
- Πούλιος, Ι. (2015) *Διαχείριση άυλης πολιτισμικής κληρονομιάς, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη*. Αθήνα: ΣΕΑΒ.
- Χατζηγηρηγορίου, Π. κ.ά. (2019) «Μουσείων τόπος: σύνδεση υλικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς με χρήση προηγμένης τεχνολογίας». Στο 9^ο Διαπανεπιστημιακό Σεμινάριο Βιώσιμης Ανάπτυξης Πολιτισμού και Παράδοσης. Σύρος: Ινστιτούτο Σύρου.
- Χατζηγηρηγορίου, Π. (2013) *Ανάπτυξη πολυκριτηριακού συστήματος ψηφιακής διαχείρισης αξιόλογων κτηρίων και συνόλων με βάση δεδομένων και GIS: η περίπτωση του ιστορικού τόπου της Ερμούπολης*. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Baglieri, M. κ.ά. (2001) “Evaluating intangible assets: the measurement of R & D performance”. *Research Division Working Paper*, No. 01/49.
- Bottero, M. (2018) “Evaluating tangible and intangible aspects of cultural heritage: an application of the PROMETHEE method for the reuse project of the Ceva–Ormea railway”. Στο Mondini, G κ.ά. (επιμ.) *Integrated evaluation for the management of contemporary cities: results of SIEV 2016*. Cham: Springer, 285-295.
- Bruschi, E. και Cendero, A. (2005) “Geosite evaluation: can we measure intangible values”. *Italian Journal of Quaternary Sciences*, vol. Speciale, 291-304.
- Dickel, D. (2013) “Organizational performance evaluation in intangible criteria: a model based on knowledge management and innovation management”. *RAI Revista de Administração e Inovação*, 13, 213-220.
- Doulamis, N. (2017) “Modelling of static and moving objects: digitizing tangible and intangible cultural heritage: mixed reality and gamification for cultural heritage”. *Heritage Journal*, 567-589.

- Giove, S. κ.ά. (2010) An application of multicriteria decision making to build heritage. the case of Calcutta: impact of culture on tourist decision-making styles. *Journal of Multi-Criteria Decision Analysis*, 17 (3-4), 85-99.
- Guzman, A. κ.ά. (2017) “Measuring links between cultural heritage management and sustainable urban development: an overview of global monitoring tools”. *Cities*, 60, 192-201.
- Ioannides, κ.ά. 2016, “Immersive digital heritage experience with the use of interactive technology”. Presented in Euro-Mediterranean Conference, Springer.
- Jamal T. και Hill, S. (2007) “Developing a framework for indicators of authenticity: the place and space of cultural and heritage tourism”. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 9, 353-372.
- Kioussi, M. κ.ά. (2013), ‘Integrated documentation protocols enabling decision making in cultural heritage protection’, *J. Cultural Heritage*, 14, 141-146.
- Klopp, J. και Petretta, D. (2017) ‘The urban sustainable development goal: indicators, complexity and the politics of measuring cities’. *Cities*, 63, 92-97.
- Lenzerini, F. (2011) “Intangible cultural heritage: the living culture of peoples”. *International Law*, 22, 78-86.
- Lin, B. και Tang, A. (2008) “Appraising intangible assets from the viewpoint of value drivers”. *Journal of Business Ethics*, 88, 679-689.
- Ruggles, F. and Silverman, H. (2009) *From tangible to intangible heritage*. Springer, 131-142.
- Saaty (2010) “Economic forecasting with tangible and intangible criteria: the analytic hierarchy process of measurement and its validation”. *Ekonomski horizonti*, 12, 5-45.
- Scott, C. (2011) “Measuring the immeasurable: capturing intangible values”. *Marketing and Public Relations International Committee of ICOM (International Council of Museums)*, Brno, Czech Republic.
- Severo, M. και Venturini, T. (2016) “Intangible cultural heritage webs comparing national networks with digital methods”. *New Media & Society*, 18, 341-364.
- Shannon, L. κ.ά. (2005) “Dimensions of territorial conflict and resolution: tangible and intangible values of territory”. *GeoJournal*, 64, 259-261.
- Sowińska-Świerkosz, B. (2017) “Review of cultural heritage indicators related to landscape: types, categorisation schemes and their usefulness in quality assessment”. *Ecological Indicators*, 81, 526-524.
- Swensen, G. (2012) “Capturing the intangible and tangible aspects of heritage: personal versus official perspectives in cultural heritage management”. *Landscape Research*, 38 (2), 203-221.

- Taras A. κ.ά. (2009), ‘Half a century of measuring culture: Review of approaches, challenges, and limitations based on the analysis of 121 instruments for quantifying culture’, *Intangible Management*, 15, 357-373.
- Tupja E. κ.ά. (2016) “A digital collection of intangible cultural heritage: potentials and limits of safeguarding intangible cultural practices in virtual environments”. *Cultural Collection*, 10, 241-244.
- Vecco, M. (2010) “A definition of cultural heritage: from the tangible to the intangible”. *Cultural Heritage*, 11, 321-324.

Συνολικά παρατηρούμε ότι δεν εμφανίζεται καμία συναφής πηγή που να συνδυάζει την αξιολόγηση του υλικού και άυλου πολιτισμού μέσω πολυκριτηριακού συστήματος. Στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία, παρατηρούμε ότι η πλειονότητα των μελετών αφορά τη γενική ερμηνεία με στόχο την αξιοποίηση, την προστασία, την καταγραφή ή τη διαχείριση του πολιτισμού (Αλεξανδρή, Παπούλιας), ενώ εντοπίζονται και μεμονωμένες θεωρητικές έρευνες και μελέτες του υλικού (Γιαλούρα κ.ά., Οικονόμου) και του άυλου (Κανελάτου, Κόρκα, Τζαβάρια) πολιτισμού. Οι μελέτες που συνδυάζουν τον άυλο και υλικό πολιτισμό είναι ελάχιστες (Χατζηγηγορίου, Τυροβόλα), ενώ μεμονωμένες είναι και εκείνες που προσπαθούν να εισάγουν νέες τεχνολογίες (Τσίπης, Κτόρη, Αριστείδου) ή κριτήρια αξιολόγησης (Χατζηγηγορίου, Καραδήμου). Είναι εμφανές, λοιπόν, ότι τα πολυκριτηριακά συστήματα χρησιμοποιούνται μόνο στον υλικό πολιτισμό (κτηρία, φυσικό περιβάλλον) και αυτό σε πολύ μικρό βαθμό απόδοσης μελετών. Η ανάδυση του άυλου πολιτισμού συντέλεσε στη μελέτη και την προσπάθεια διάσωσης των στοιχείων του σε τοπικό επίπεδο, μα οι μελέτες αυτές συνιστούν θεωρητικές ή ιστορικές προσεγγίσεις, χωρίς να παρέχουν προτάσεις ή τρόπους καταγραφής και, κυρίως, αξιολόγησης. Οι έννοιες του «υλικού πολιτισμού» και του «πολιτισμού» συνιστούν ένα χαοτικά εξαντλητικό θεωρητικό υπόβαθρο προσεγγίσεων, καθώς η μελέτη, ερμηνεία και απόδοσή τους από πλήθος φορέων, σχολών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Αρχιτεκτονική, Αρχαιολογία, Πολιτιστική διαχείριση, Ψηφιακός πολιτισμός κ.λπ.) δημιουργεί ασαφείς ερμηνείες, πολλαπλές μεταβλητές, ερμηνευτικά εργαλεία, ορισμούς και αναγνώσεις του πολιτισμού, δυσχεραίνοντας τον εκάστοτε ερευνητή, αναφορικά με τον τρόπο σύνταξης μιας ολοκληρωμένης μελέτης και την επιλογή των βέλτιστων δεδομένων για την πιστοποίηση της πληρότητας και της πρωτοτυπίας μιας έρευνας.

Σε διεθνές επίπεδο, η βιβλιογραφική επισκόπηση κινήθηκε στον εντοπισμό μελετών που αξιολογούν την πολιτιστική κληρονομιά ή που σχετίζονται με την καταγραφή και την αξιολόγηση του άυλου πολιτισμού, καθώς δεν εντοπίστηκαν σχετικές πηγές στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία. Οι κύριες βιβλιογραφικές πηγές που εντοπίστηκαν και επιλέχθηκαν αφορούν είτε μεμονωμένες θεωρητικές έρευνες (Bouchenaki, Ruggles, Lenzerini, Unesco, Vecco etc.) είτε σχετίζονται με την αξιολόγηση της πολιτιστικής

κληρονομιάς (Bottero, Doulamis, Giove, Kíoussi) ή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (Scott, Baglieri, Bruschi and Cendero). Τέλος, εντοπίζονται παραδείγματα σύνδεσης της πολιτιστικής κληρονομιάς με τις νέες τεχνολογίες (Ioannides, Guzman, Schannon, Severo and Venturini). Ωστόσο, εντοπίζεται μόνο από ένα παράδειγμα χρήσης πολυκριτηριακής μεθόδου για τον υλικό (Giove) και τον άυλο πολιτισμό (Kíoussi). Οι υπόλοιπες μελέτες συνδέονται είτε με οικονομικούς είτε με τουριστικούς δείκτες. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι και διεθνώς απουσιάζει μια συνολική μελέτη του άυλου και υλικού πολιτισμού στο πλαίσιο της καταγραφής και κυρίως της αξιολόγησής του, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των μελετών είτε είναι θεωρητικό είτε συνδέεται με νέες τεχνολογίες (GIS, application systems, 3d scanner etc.). Τα παραπάνω πιστοποιούν επαρκώς την πρωτοτυπία της έρευνας και ενισχύουν την σημαντικότητά της σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

3. Η συσχέτιση άυλου και υλικού πολιτισμού

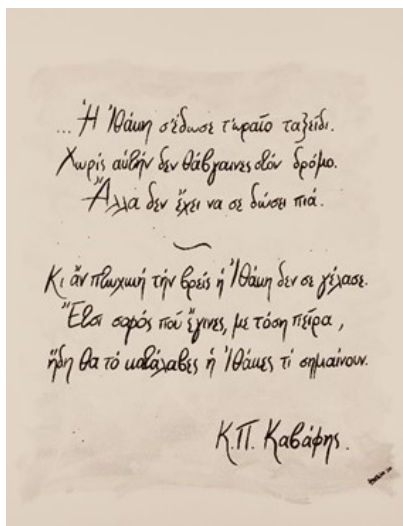
Ο πολιτισμός αποτελεί μια απολύτως διευρυμένη και δυσνόητη έννοια, που συνεχώς ανανεώνεται, αναθεωρείται και εμπεριέχει νέες εισροές ερμηνείας από την ανθρωπότητα, την τέχνη, την λαογραφία, την αρχιτεκτονική. Οι ερμηνείες που έχουν αποδοθεί στον πολιτισμό είναι πολλές και σε πλήθος πεδίων, καθιστώντας δύσκολο τον σαφή ορισμό του. Ο πιο απλός και ευκρινής διαχωρισμός είναι αυτός που πραγματοποιείται μέσω του υλικού και άυλου πολιτισμού. Ο υλικός πολιτισμός σχετίζεται με το απτό, το άμεσα ορατό και κατανοητό, ενώ ο άυλος με το υπερβατικό, το με όρια ασαφή (Λινάκη και Σερράος, 2019). Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελείται όχι μόνο από τον υλικό πολιτισμό —δηλαδή κτήρια, μνημεία και άλλα υλικά αγαθά— αλλά και άυλα πολιτιστικά αγαθά, όπως έθιμα, λαογραφία, παραδοσιακές τέχνες, γαστρονομία, εθνική ενδυμασία, καλλιτεχνικά και λογοτεχνικά έργα. Στο επίπεδο ερμηνείας τους, η κύρια διαφορά είναι ότι, αναφορικά με την έγνοια της κοινωνίας στη διατήρηση του πολιτισμού, πρώτα ξεκινά η έννομη προστασία του υλικού πολιτισμού μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, από το μεμονωμένο μνημείο και διαχρονικά με επιπλέον συμβάσεις, διατάξεις και προσπάθειες διευρύνεται με τον περιβάλλοντα χώρο, με άλλες μορφές κτισμάτων (βιομηχανικά κτήρια, στρατόπεδα, ερείπια κ.λπ.), έως το 2003 όπου έννομα εισάγεται και η έννοια της προστασίας του άυλου πολιτισμού.

Σχήμα 1. Η έννοια του υλικού πολιτισμού. Κιουσούκ Χασάν Τζαμί, Χανιά (Λήψη Ελ. Λινάκη, 2019).

Σχήμα 2. Η έννοια του άυλου πολιτισμού. Ποίημα «Ιθάκη», Καβάφης (fortunegreece.gr).

Ο όρος «άυλη πολιτιστική κληρονομιά» θεωρείται μετάφραση της ιαπωνικής έκφρασης “*mukey bunkazai*” (Lenzerini, 2011), στην οποία στηρίχθηκε όλη η έννομη προστασία και νομοθεσία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της Κίνας, που αποτέλεσε και την εναρκτήρια παράμετρο για τη διάδοση, γνωστοποίηση, συνειδητοποίηση και θεσμοθέτηση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς σε παγκόσμιο επίπεδο (Park, 2011). Η αρχή προστασίας της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς προήλθε από τις χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής λόγω της ύπαρξης των ζωντανών παραδόσεων αλλά

και από την Κίνα (Bouchenaki, 2003). Στον δυτικό πολιτισμό και κόσμο η άυλη πολιτιστική κληρονομιά αναδείχθηκε αντικείμενο μελέτης μετά την κύρωσή της με τη σύμβαση της Unesco το 2003 (Διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς), σύμφωνα με την οποία είναι: «οι πρακτικές, αναπαραστάσεις, εκφράσεις, γνώσεις και τεχνικές –καθώς και τα εργαλεία, αντικείμενα, χειροτεχνήματα και οι πολιτιστικοί χώροι που συνδέονται με αυτές και τις οποίες οι κοινότητες, οι ομάδες και, κατά περίπτωση, τα άτομα αναγνωρίζουν ότι αποτελεί μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς τους» (άρθρο 2. παρ. 1) (Unesco, 2013).

Η άυλη κληρονομιά είναι ένας σχεσιακός όρος που αντιλαμβάνεται κάποιος σε αντίθεση με τον όρο υλική κληρονομιά, καθώς η άυλη κληρονομιά θεωρείται λιγότερο προφανής σε σχέση με την υλική. Η άυλη κληρονομιά έχει συνδεθεί περισσότερο με το ασήμαντο ή το εφήμερο, σε αντίθεση με το υλικό ή το διαρκές, που είναι ομοιόμορφο και μόνιμο (Arizpe, 2013). Η κυριότερη συσχέτιση του άυλου και υλικού πολιτισμού είναι η συνειδητοποίηση ότι ο πολιτισμός ως κατάκτηση ήταν πάντοτε ταυτόχρονα άυλος και υλικός, και ότι ο διαχωρισμός αυτός γίνεται για λόγους κυρίως κρατικών και για να μπορούν να γίνουν άμεσα εύληπτοι και κατανοητοί οι δύο αυτοί πόροι από ειδήμονες και μη. Είναι, δηλαδή, ένας διαχωρισμός μη ουσιαστικός, καθώς σε κάθε αντικείμενο ενυπάρχουν και οι δυο φύσεις και εκφράζονται ταυτοχρόνως και αμοιβαία (Λινάκη, 2019). Χωρίς ισότιμη προστασία των δυο αυτών στοιχείων, ο πολιτισμός, κυρίως των δυτικών κοινωνιών, δεν θα είναι ποτέ ολοκληρωμένος διαχειρίσιμος. Η διάκριση μεταξύ υλικής και άυλης κληρονομιάς είναι τεχνητή, καθώς η υλική κληρονομιά επιτυγχάνεται μόνο στην πραγματική της διάσταση, ενώ η άυλη, για να γίνει ορατή, πρέπει να ενσαρκωθεί σε υλική εκδοχή. Αφού, λοιπόν, δεν υπάρχει ήχος χωρίς σιωπή, και χωρίς το τίποτε, το άδειο, δεν μπορεί να υπάρξει το υλικό. Κάθε υλικό αντικείμενο, προέρχεται από το τίποτε και επιστρέφει στο τίποτε. Το τίποτε –ο χώρος– είναι ένα φαινόμενο του κόσμου ορατό από τις αισθήσεις. Αυτό σημαίνει ότι ο άυλος πολιτισμός λειτουργεί ως το υπόβαθρο του υλικού πολιτισμού. Παραδείγματος χάριν, χωρίς την ύπαρξη θρησκείας δεν θα κατασκευάζονταν εκκλησιαστικά κτήρια. Ωστόσο, η σύνδεση αυτή δεν είναι πάντοτε ξεκάθαρη, καθώς παρατηρούμε ότι οι εκκλησιαστικές μορφές μεταλλάσσονται, αν και μπορεί το άυλο στοιχείο, εν προκειμένω η θρησκεία, να είναι το ίδιο υπόβαθρο για κάθε υλικό κατασκεύασμα. Αυτό φανερώνει ότι το δρών άτομο αντιλαμβάνεται διαφορετικά τον πολιτισμό και τον διαχωρισμό αυτό. Η δεξιότητα και η ικανότητα του κάθε ατόμου ξεκινά από ένα άυλο κοινό στοιχείο, π.χ. θρησκεία, εμπλουτίζεται με τις δεξιότητες του κάθε ατόμου, που και αυτές είναι άυλες, και ολοκληρώνεται σε μορφή υλική. Συνολικά ο υλικός πολιτισμός αποτελεί ένα σύνολο σχέσεων, κανόνων, τεχνολογιών και αντικειμένων, τα οποία λαμβάνουν μορφή και σημασία μέσω του άυλου πολιτισμού (Λινάκη, 2018).

Η ανάγκη διατήρησης τόσων των υλικών, όσο και των άυλων πόρων, μπορεί να συμπυκνωθεί μέσα από την προσέγγιση και διασύνδεση και των δύο πόρων (Solanilla, 2008). Πρώτον, η υλική κληρονομιά να συνδεθεί περισσότερο με τις κοινότητες και τους

ενδιαφερόμενους, αναπτύσσοντας έτσι τις πνευματικές, πολιτικές και κοινωνικές αξίες. Δεύτερον, η άυλη κληρονομιά να μεταφραστεί σε υλική μορφή, π.χ. σε αρχεία, αποθέματα, μουσεία, αρχεία ήχου. Αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη των κατάλληλων μεθόδων αλλά και τη συνειδητοποίηση της ευθραυστότητας του άυλου πολιτισμού, που δύναται να οδηγήσει σε μια ορθότερη διαχείριση, όπου άυλοι και υλικοί πόροι συμπλέκονται και αλληλεξαρτώνται. Αυτή είναι και η βασική στόχευση του πολυκριτηριακού συστήματος που προτείνεται, η σύνδεση των δυο βασικών παραμέτρων του πολιτισμού και η ανάπτυξη κατάλληλης μεθόδου για την καταγραφή και την αξιολόγηση του.

4. Μεθοδολογία του πολυκριτηριακού συστήματος καταγραφής και αξιολόγησης των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων ενός τόπου

4.1 Βασικά μεθοδολογικά βήματα

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η επεξήγηση των βασικών βημάτων της οργάνωσης της μεθοδολογίας του πολυκριτηριακού συστήματος καταγραφής και αξιολόγησης των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων ενός τόπου. Η δομή του πολυκριτηριακού συστήματος ξεκινά από τη βασική πρόθεση για τη δυνατότητα εφαρμογής του σε κάθε τόπο. Κατά τη διάρκεια του κεφαλαίου εκτίθεται ο καμβάς πάνω στον οποίο δομείται η μεθοδολογία και τα βασικά στάδια μελέτης και δημιουργίας των βημάτων χρήσης του πολυκριτηριακού συστήματος. Συνολικά, το πολυκριτηριακό σύστημα δομείται μέσω ενός συνολικού πίνακα και εγχειρίδιου χρήσης των αναλυτικών του βημάτων, που εξασφαλίζει την χρήση του για κάθε τόπο. Η βασική μεθοδολογία δομείται στη συγκρότηση της καταγραφής και της αξιολόγησης, μέσα από τα τέσσερα ακόλουθα στάδια:

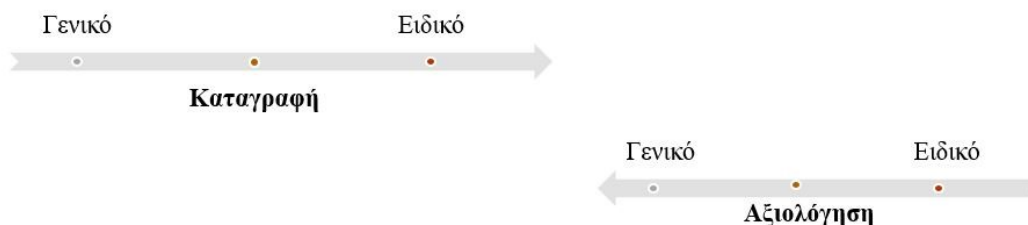
Σχήμα 3. Βασικά μεθοδολογικά βήματα (Ιδία επεξεργασία).

Ακριβέστερα των παραπάνω, στο στάδιο της καταγραφής εισάγονται και υποδιαιρούνται οι κατηγορίες του πολιτισμού από το γενικό στο ειδικό. Η εισαγωγή και η καταγραφή της πολιτιστικής κληρονομιάς ξεκινά μέσα από τον αρχικό διαχωρισμό της σε άυλους και υλικούς πόρους και τη μετέπειτα υποκατηγοριοποίηση για τους υλικούς πόρους σε φυσικούς και ανθρωπογενείς και σε άυλους. Η υποκατηγοριοποίηση προχωρά σε πιο «λεπτομερείς κατηγορίες» για να καταλήξει στις πιο εξειδικευμένες, πληρέστερες και ακριβέστερες κατηγορίες που ονομάζονται «Εγγραφές». Η κατηγορία αυτή είναι και η

σύνδεση με το επόμενο στάδιο, αυτό της αξιολόγησης, καθώς σε αυτή την κατηγορία θα εισαχθούν οι ποσοτικοί και ποιοτικοί αξιολογικοί δείκτες (Linaki and Serraios, 2020). Με τη λήξη του πρώτου σταδίου, το σύστημα προχωρά στο στάδιο της αξιολόγησης, το οποίο ακολουθεί την αντίθετη πορεία, από το ειδικό στο γενικό. Αξιολογεί, δηλαδή, τους άυλους και υλικούς πολιτιστικούς πόρους μέσα από την πρόταση ενός μαθηματικού μοντέλου μέσης τιμής, προχωρώντας από τις «Εγγραφές» προς τις ευρύτερες κατηγορίες για την εύρεση των «πολιτιστικά σημαντικότερων» πολιτιστικών πόρων ενός τόπου.

Σχήμα 4. Πορεία οργάνωσης καταγραφής και αξιολόγησης (Ιδία επεξεργασία).

Κατά τη διάρκεια δημιουργίας και συγκρότησης της μεθοδολογίας του πολυκριτηριακού συστήματος αποφασίστηκαν τα προαναφερθέντα μεθοδολογικά βήματα. Ωστόσο, πριν την τελική απόδοση του αποφασίστηκε ο έλεγχος της μεθοδολογίας και της πληρότητας του εργαλείου. Για τον λόγο αυτό, το πολυκριτηριακό σύστημα ελέγχθηκε μέσα από τη μελέτη περίπτωσης των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων της Άνω Σύρου και συμπληρώθηκε με πιθανές παραλείψεις (σε κείμενα, δείκτες κ.λπ.), επαναπροσδιορίστηκαν οι δείκτες που δεν ήταν εφικτό να εφαρμοστούν ή συνιστούσαν «άσκοπες» προσθήκες, οριστικοποιήθηκε το μαθηματικό μοντέλο, και ελέγχθηκε η συνολική πληρότητα, η ευχρηστία, η κατανόηση και, σαφώς, η πλήρης εύρυθμη λειτουργία του συστήματος.

4.2 Γενική μεθοδολογία της έρευνας

Η δημιουργία ενός πολυκριτηριακού συστήματος αφορά τον εντοπισμό και την κατάρτιση των αναγκαίων βημάτων για τη δόμησή του. Η γενική μεθοδολογία της παρούσας μελέτης στηρίζεται στη θεωρία λήψης αποφάσεων, η οποία στοχεύει στην επίλυση προβλημάτων με πολλαπλές παραμέτρους, καθορίζοντας τα κριτήρια/παράγοντες που επηρεάζουν τη λήψη της κατάλληλης απόφασης. Το αποτέλεσμα της πολυκριτηριακής ανάλυσης μπορεί να αξιοποιηθεί από τους λήπτες αποφάσεων ως μια νέα μεθοδολογία στο πεδίο της θεωρίας λήψης αποφάσεων, διευρύνοντας τους ορίζοντες της ήδη υπάρχουσας έρευνας με ένα νέο τομέα, όπως αυτόν του πολιτισμού. Η μεθοδολογία θέτει τα βασικά βήματα που ακολουθεί η πολυκριτηριακή ανάλυση στο πολιτισμό, σχεδιάζοντας εξ αρχής ένα νέο πολυκριτηριακό σύστημα λήψης αποφάσεων.

Σε κάθε νέο πολυκριτηριακό σύστημα λήψης αποφάσεων ακολουθούνται τα εξής βήματα: Ορίζεται ο «αποφασίζων» (BHMA 10), που είναι ο κεντρικός δημιουργός του συστήματος και υλοποιεί συνειδητά τη σύνθεση πολλαπλών παραμέτρων για τη δημιουργία του συστήματος προτιμήσεων και αξιών (Δούκας, 2015). Εν συνεχεία, καθορίζεται η «προβληματική της απόφασης» (BHMA 20), τι θέλουμε να λύσουμε. Ακολούθως, δημιουργείται το «μοντέλο ολικής προτίμησης» (BHMA 30) μέσα από τη σύνθεση των δεικτών. Στα δύο τελευταία βήματα μετά τη σύνθεση των δεικτών, ξεκινά η δημιουργία του μοντέλου, δηλαδή η σύνθεση των δεικτών/κριτηρίων που είναι και η βασική παράμετρος των πολυκριτηριακών συστημάτων. Μετά τη βιβλιογραφική επισκόπηση των πολλαπλών θεωριών λήψης αποφάσεων, ως πιο ταιριαστή για την παρούσα μελέτη θεωρήθηκε η πολυκριτηριακή θεωρία της χρησιμότητας (Multiple Attribute Utility Theory, MUAT). Σύμφωνα με τον Wallnau (1998), η MUAT είναι «[...] η μοντελοποίηση και αναπαράσταση των προτιμήσεων του αποφασίζοντος μέσω μιας συνάρτησης χρησιμότητας η οποία συνθέτει όλα τα επιμέρους κριτήρια αξιολόγησης». Το σύστημα αξιών που κατασκευάζεται ενοποιεί την προτίμηση που θέτει ο αποφασίζων σε σχέση με όλα τα κριτήρια επιλογής, παρέχοντας ένα ποσοτικό μέτρο. Δημιουργεί, δηλαδή, ένα μαθηματικό πρόβλημα από το μηδέν (Σίσκος, 2008), τεκμήριο που ήταν απαραίτητο και για τη δόμηση του παρόντος πολυκριτηριακού συστήματος και οδήγησε στην επιλογή της θεωρίας αυτής.

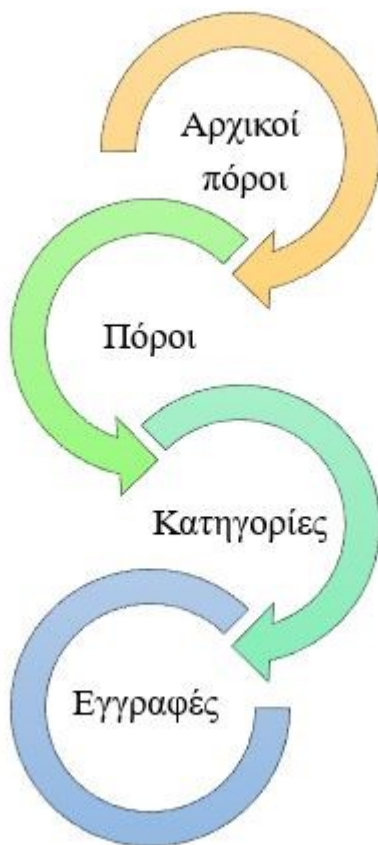
Σχήμα 4. Τα διαδοχικά βήματα δημιουργίας ενός πολυκριτηριακού συστήματος (Ιδία επεξεργασία).

4.3 Μεθοδολογία ανάπτυξης του συστήματος στο πλαίσιο «Καταγραφής» των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων

Μετά την επιλογή της κατάλληλης μεθοδολογίας (MAUT) εισάγεται η βασική μέθοδος ανάπτυξης του πολυκριτηριακού συστήματος, μέσα από το στάδιο της Καταγραφής και της Αξιολόγησης. Όπως προαναφέρθηκε, τα δυο αυτά στάδια αναπτύσσονται μέσα από ένα διαμορφούμενο πίνακα και ένα συνοδευτικό εγχειρίδιο χρήσης, ενώ η οργάνωση του πίνακα στο στάδιο αυτό γίνεται από το γενικό στο ειδικό, μέσα από την κατηγοριοποίηση των υλικών και άυλων πόρων ενός τόπου. Η κατηγοριοποίηση του πίνακα διαμορφώνεται ως εξής: Οι «Αρχικοί πόροι» αφορούν τους άυλους και υλικούς πόρους. Εν συνέχεια χωρίζονται σε «Πόρους», δηλαδή σε τρεις μικρότερες κατηγορίες (Άυλοι, Υλικοί, Ανθρωποποίητοι), οι οποίοι εκ νέου διαιρούνται στις «Κατηγορίες», και αυτές στη μικρότερη δυνατή μονάδα καταγραφής, τις «Εγγραφές», που αποτελούν τις λεπτομερέστερες καταγραφές του συστήματος, στις οποίες θα τοποθετηθούν τα κριτήρια αξιολόγησης κατά το δεύτερο στάδιο.

Σχήμα 5. Τα διαδοχικά βήματα για τη δημιουργία του σταδίου της καταγραφής του πολυκριτηριακού συστήματος (Ιδια επεξεργασία)

Το πρώτο στάδιο του συστήματος είναι η καταγραφή των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων ενός τόπου, όπου για τη διαμόρφωση του αρχικού πίνακα χρησιμοποιούνται ως δεδομένοι οι «Αρχικοί Πόροι». Ο πίνακας αρχικά διαμορφώνεται με τρεις διακριτές γραμμές και δυο πρώτες στήλες (Κατηγορίες–Εγγραφές). Οι τρεις γραμμές είναι οι φυσικοί, ανθρωποποίητοι και άυλοι πόροι. Οι γραμμές αυτές αφορούν τον γενικό οδηγό δημιουργίας των δυο στηλών. Οι στήλες αυτές, «Κατηγορίες» και «Εγγραφές», αναλύονται μέσω των γραμμών του συστήματος σε αναλυτικές, λεπτομερέστερες υποενότητες του. Αρχικά η στήλη «Κατηγορία» αφορά τις γενικές κατηγορίες του συστήματος, και η στήλη «Εγγραφές» τις ειδικότερες κατηγορίες, στις οποίες θα τοποθετηθούν τα κριτήρια της αξιολόγησης. Παραδείγματος χάριν, η Κατηγορία «Τοπίο», αφορά τις «Εγγραφές»: «οσμητικό τοπίο, απτικό τοπίο, ηχητικό τοπίο, γευστικό τοπίο, οπτικό τοπίο».

Σχήμα.7. Κατηγορία «Τοπίο» και Εγγραφές (Ιδία επεξεργασία).

Στο τέλος αυτού του βήματος έχουμε την αρχική δομή του πίνακα:

Σχήμα 8. Πίνακας Στάδιο «Καταγραφής» (Ιδία επεξεργασία)

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
Χερσαία γη-Νησί	
Δήμος	
Διοικητική ενότητα	
Δημοτικό διαμέρισμα	
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ

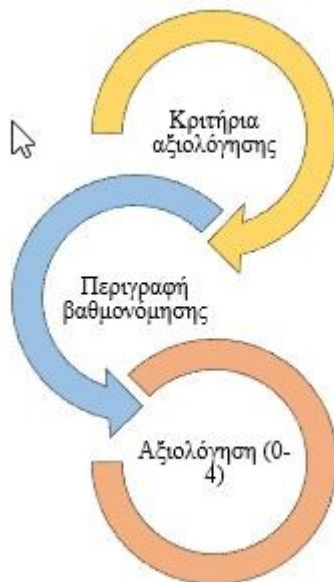
Φυσικοί πόροι, Ανθρωποποίητοι πόροι, Άυλοι πόροι

4.4 Μεθοδολογία ανάπτυξης του συστήματος στο πλαίσιο «Αξιολόγησης» των υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων

Μετά την ολοκλήρωση του πρώτου σταδίου της «Καταγραφής» και την αναλυτική περιγραφή των κατηγοριών και υποκατηγοριών των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων, σε αυτό το υποκεφάλαιο ακολουθεί η οργάνωση του δεύτερου σταδίου, που αποτελεί την «Αξιολόγηση». Για την ολοκλήρωση του δεύτερου σταδίου στον ήδη υπάρχοντα πίνακα προστίθενται τρεις νέες στήλες, οι οποίες είναι:

1. Κριτήρια αξιολόγησης,
2. Περιγραφή βαθμονόμησης,
3. Αξιολόγηση (0-4).

Σχήμα 6. Τα διαδοχικά βήματα για τη δημιουργία του σταδίου της αξιολόγησης του πολυκριτηριακού συστήματος (Ιδια επεξεργασία).

Αναφορικά με τα κριτήρια αξιολόγησης, η αρχική φιλοσοφία του συστήματος είναι ότι βάσει της μεθοδολογίας της θεωρίας χρησιμότητας, τα κριτήρια είναι μονός αριθμός. Μετά τους διαδοχικούς ελέγχους τριών, πέντε και επτά κριτηρίων, επιλέχθηκε η τοποθέτηση πέντε κριτηρίων, αριθμού εύληπτου, μικρού και εύκολα διαχειρίσιμου. Τα κριτήρια αφορούν ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες, που τοποθετούνται στη στήλη «Εγγραφές» και εν συνεχεία βαθμονομούνται με τιμές βαθμολογικής κλίμακας 0-4.

Στην ακόλουθη στήλη της περιγραφής της βαθμονόμησης, επεξηγείται αναλυτικά για κάθε κριτήριο ο τρόπος τοποθέτησης της κλίμακας από το 0-4, ώστε να διασφαλίζεται η κοινή ερμηνεία και αξιολόγηση του συστήματος, από τον εκάστοτε γράφοντα και μελετητή. Η εφαρμογή των κριτηρίων έγινε με δύο άξονες: πρώτον, τη χρήση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων, άυλων και υλικών· και δεύτερον, τη διασφάλιση ότι τα κριτήρια αυτά ταιριάζουν και αξιολογούν τον κάθε πόρο ως προς την πολιτιστική του σημαντικότητα. Μια επιπλέον δέσμευση του αξιολογικού συστήματος είναι ότι η βαθμονόμηση ακολουθεί τη λογική από το χειρίστο στο βέλτιστο, έτσι κάθε βαθμονόμηση σημαίνει 0: ασήμαντο και 4: εξαιρετικά σημαντικότερο, με ενδιάμεσες τιμές. Στο πλαίσιο αυτής της παραδοχής, η επιλογή των κριτηρίων και του τρόπου εκφοράς τους πραγματοποιήθηκε, ώστε αυτά να μπορούν να βαθμονομηθούν και να αξιολογηθούν από το αρνητικό προς το θετικό. Γι' αυτό και όλα τα κριτήρια έχουν πρόσημο θετικό (δηλ. δεν επιλέγεται βαθμός μόλυνσης των υδάτων, όπου το 4 θα σήμαινε «πολλαπλά μολυσμένα ύδατα», άρα στοιχείο αρνητικό, αλλά η ποιότητα των υδάτων όπου το 4 σημαίνει «καθάρια νερά»). Οι δείκτες σε ορισμένους πόρους είναι κοινοί, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για την αξιολόγηση πόρων ίδιας κατηγορίας (π.χ. λίμνες-θάλασσες). Αυτό έγινε για λόγους πιστότητας και κοινής αξιολογικής ταυτότητας του συστήματος. Ακολουθώς εκτίθεται ένα τυχαίο παράδειγμα για την απεικόνιση της μορφής του πίνακα αξιολόγησης.

Σχήμα 7. Πίνακας αξιολόγησης (Ιδία επεξεργασία).

ΕΓΓΡΑΦΕΣ	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΒΑΘΜΟΝΟΜΗΣΗΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Η (0-4)
Αντικείμενα αρχαιολογικού χαρακτήρα	Βαθμός καταγραφής και ψηφιοποίησης εγγραφής	0: Καμία καταγραφή ή ψηφιοποίηση	62C
		1: Καταγραφή σε αναλογική μορφή, προσωπικής χρήσης (χειρόγραφο, διαθήκη κ.λπ.)	
		2: Καταγραφή σε αναλογική μορφή (δημοσίευση, βιβλίο, κατάλογος κ.λπ.)	
		3: Καταγραφή και ψηφιοποίηση σε μορφή απλής αναφοράς (ηλεκτρονική καταγραφή σε κατάλογο κ.λπ.)	
		4: Καταγραφή και ψηφιοποίηση σε μορφή προς επεξεργασία και διαχείριση (3d scanner, 3d printer)	

Μετά το πέρας των δύο σταδίων έχει ολοκληρωθεί ο συνολικός πίνακας του πολυκριτηριακού συστήματος, και ακολουθεί η κατάρτιση του μαθηματικού μοντέλου μέσης τιμής. Για την περαιτέρω κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του πολυκριτηριακού συστήματος, επιλέχθηκε η ολοκληρωμένη παρουσίαση της συνολικής Καταγραφής και Αξιολόγησης, καθώς και του τελικού βήματος μέσα από την μελέτη περίπτωσης της Άνω Σύρου. Άλλωστε, όπως από την αρχή αναφέρθηκε, η μελέτη περίπτωσης συντέλεσε στην τελική μορφή του πολυκριτηριακού συστήματος.

Αναφορικά με την όμοια καταγραφή και αξιολόγηση, καθώς και την παροχή όμοιων αποτελεσμάτων και κοινής μεθοδολογίας από κάθε επόμενο χρήστη του συστήματος (φορέα, ιδιώτη κ.λπ.), αυτή εξασφαλίζεται από τις εξής παραμέτρους του συστήματος:

1. Την αναλυτική περιγραφή των εγγραφών που εξασφαλίζουν την καθολική περιγραφή των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων ενός τόπου.
2. Την κοινή βαθμονόμηση (0-4) και το εκτενές κείμενο περιγραφής των τιμών 0-4, που διασφαλίζει κοινές τιμές (π.χ. ένα ερείπιο θα λαμβάνει 0 από όλους τους χρήστες).

Οποιαδήποτε αλλαγή αποτελεσμάτων δεν συνίσταται στην αλλαγή της μεθοδολογίας ή των κριτηρίων του συστήματος, παρά στο γεγονός της μοναδικότητας κάθε τόπου. Επεξηγηματικά, δεν έχει κάθε τόπος λίμνη ή ποτάμι και άρα π.χ. στα Τρίκαλα θα υπάρχει η εγγραφή του Ληθαίου ποταμού, ενώ στην Άνω Σύρο αυτή παραλείπεται και καταγράφονται/αξιολογούνται μόνο οι υπάρχουσες (π.χ. λόφος). Το σύστημα παραμένει ανοιχτό στον χρόνο για τη διαχρονική αξιοποίηση του και χρησιμοποιεί νέες εισροές. Παραδείγματος χάρη, αν γίνει μια ομάδα προφορικής ιστορίας σε κάποιον οικισμό, μετέπειτα της εφαρμογής του συστήματος, μπορούν οι προφορικές ιστορίες να εισαχθούν εκ νέου στο σύστημα.

5. Μεθοδολογία της έρευνας για την Άνω Σύρο

5.1 Γενική μεθοδολογία της έρευνας

Η γενική μεθοδολογία της έρευνας για την Άνω Σύρο ακολουθεί τα εξής βήματα:

1. Βιβλιογραφική επισκόπηση των βασικών χωρικών και πληθυσμιακών δεδομένων γενικά στοιχεία για την Άνω Σύρο
2. Διαχρονική ιστορική, πολιτιστική και συμβολική αξία της Άνω Σύρου και αναφορά σε Απανωσυριανούς (στην καταγωγή ή διαμένοντες), σημαντικές προσωπικότητες της Άνω Σύρου, καθώς αυτοί προωθούν εκτός των τειχών τον πολιτισμό της αλλά και την διεθνή της αξία.
3. Εντοπισμός των υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων της Άνω Σύρου μέσα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, την επιτόπια έρευνα και την άντληση πληροφοριών από τους αρμόδιους φορείς, με στόχο την εισαγωγή τους στο πολυκριτηριακό σύστημα.

Για λόγους οικονομίας του παρόντος άρθρου επιλέχθηκε η συνοπτική παρουσίαση μέρους του δεύτερου και τρίτου βήματος, μέσα από την απόδοση των βασικών άυλων και υλικών πολιτιστικών στοιχείων που συγκροτούν τον οικισμό της Άνω Σύρου και αποτέλεσαν μέρος των συνολικών «Εγγραφών» του πολυκριτηριακού συστήματος.

5.2 Ο άυλος και υλικός πολιτισμός της Άνω Σύρου

Η Σύρος στην πορεία του χρόνου άκμασε και διήλθε τριών ιστορικών πολιτισμών:

1. Του «Πρωτοκυκλαδικού», που ήδη από την 3^η χιλιετία π.Χ. δημιουργείται στη Σύρο. Ιστορικά, ο πολιτισμός «Σύρου–Κέρου», όπως ονομάστηκε, θεωρείται ο πρώτος ελληνικός πολιτισμός, όπου σύμφωνα με τον Στεφάνου(2014) αποτέλεσε την έναρξη του ευρωπαϊκού πολιτισμού.
2. Τον «Μεσαιωνικό πολιτισμό» της Άνω Σύρου.
3. Τον «Νεοκλασικό πολιτισμό» της Ερμούπολης.

Η Άνω Σύρος, κτισμένη σε λόφο, δεσπόζει ήδη από την είσοδο του πλοίου στο λιμάνι, όπου η αρχική εικόνα του επισκέπτη απαντά σε δύο ψηλούς λόφους, ενώ στους πρόποδες του λιμανιού αρθρώνεται η Ερμούπολη. Στον αριστερό λόφο, ύψους 182 μέτρων με εμβαδόν οριζόντιας τομής, 200 επί 800 μέτρα, διαρθρώνεται η Άνω Σύρος. Είναι άμεσα ορατή από πολλαπλές πλευρές και σημεία θέασης του νησιού, και η κτίση της σε ψηλό σημείο επιλέχθηκε για λόγους προστασίας και επιτήρησης από τις διαχρονικές επιδρομές και πειρατείες.

Η αρχική ονομασία της Σύρου κατά τους ιστορικούς χρόνους και τον εποικισμό της από φοινικικά φύλα είναι «Οσσούρα» ή «Οσούρα», που στα φοινικικά σημαίνει «ευτυχής». Αργότερα, κατά τον Μεσαίωνα, αναφέρεται ως Σούδα. Ο όρος και η μεσαιωνική ονομασία του νησιού *Σούδα*¹ θα δοθεί από τον Buondelmonti (Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 2008), αλλά δεν γνωρίζουμε τους λόγους για τους οποίους δόθηκε. Παρατηρούμε, ωστόσο, ότι η αναφορά της νήσου στα επίσημα έγγραφα κατά του ρωμαϊκών και βυζαντινών χρόνους, γίνεται με το όνομα «Σύρος»² ή «Συρίη», και παραμένει καθ' όλη τη διάρκεια της εκτενούς αυτής περιόδου. Τα παραπάνω αποτελούν τις πρώτες βιβλιογραφικές ιστορικές αναφορές για τη Σύρο, ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απουσία πηγών έως τον 7^ο αιώνα και κυρίως τη χρονική περίοδο 4^ο-7^ο αιώνα, όπου οι Κυκλάδες μαστίζονται από έντονους λοιμούς, σεισμούς και εκτενείς πειρατικές επιδρομές. Σύμφωνα με τις βιβλιογραφικές πηγές (Αμπελάς), ο εποικισμός της Άνω Σύρου, ξεκινά τον 8^ο-9^ο αιώνα γύρω από τον τότε ναό του Αγίου Γεωργίου, στο βουνό Μεσοβούνι, χωρίς αυτό να επιβεβαιώνεται πλήρως. Ωστόσο, πηγές (Μαρινέλης και Μαραγκός) υποστηρίζουν ότι τον 9^ο αιώνα υπήρχαν στον οικισμό Δυτικοευρωπαίοι κάτοικοι, και λειτουργούσε λατινική επισκοπή. Οι επιζώντες πρώην κάτοικοι της νήσου, λόγω των παραπάνω συνθηκών και επιδρομών, είχαν φύγει και

¹ Ιταλική μεταφορά του ελληνικού Σούδα.

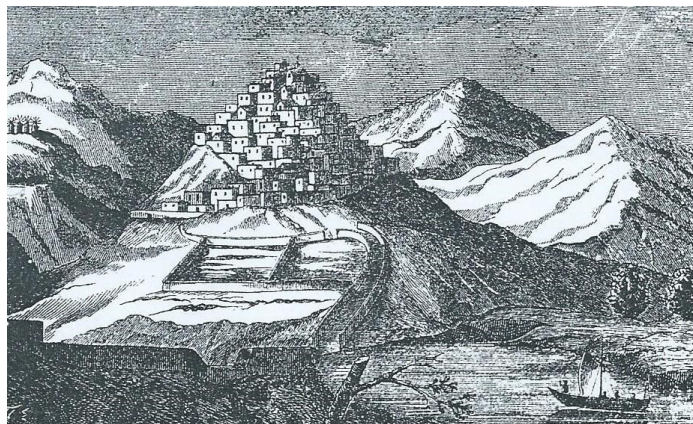
² Σύμφωνα με τον Ι. Στεφάνου, το όνομα Σύρος δόθηκε από τους Φοίνικες, καθώς ο Σύρος ήταν ο γιός του Απόλλωνα και της Σινώπης. Όλα τα νησιά των Κυκλάδων έχουν ονόματα ημίθεων ή ηρώων.

για τον λόγο αυτό την νήσο εποικούν, μετά από πρόσκληση του βυζαντινού αυτοκράτορα, άποικοι από ευρωπαϊκές και Ασιατικές περιοχές (Πρίντεζης, 1984).

Σχήμα 8. Όψη της Άνω Σύρου από το λιμάνι, πριν την κτίση της Ερμούπολης (17ος αιώνας) (sxoleiomethea.blogspot.com).

Σχήμα 9. Βόρεια όψη του οικισμού της Άνω Σύρου, όπου φαίνεται η σχρωματική της δομή και η αποκοπή της από την Ερμούπολη (17ος αιώνας) (Αρχείο Ι. Στεφάνου).

Η «Χώρα³» συνδέεται στενά με την ύπαρξη της Φραγκοκρατίας στην Ελλάδα (λήξη 1537). Το 1204 ιδρύεται η Φράγκικη Δυναστεία, η οποία εδραιώνεται το 1207 με τη διανομή του βυζαντινού κράτους σε Ενετούς και Γάλλους. Τα 3/8 της έκτασής της διανέμονται σε εκείνους, εμπεριέχοντας και όλα τα νησιά του Αιγαίου. Τον 13^ο αιώνα στο νησί της Σύρου

---

³ Όπου «Χώρα» στην βιβλιογραφία και το κείμενο, θα εννοείται εφεξής η Άνω Σύρος.

γίνονται νέες εκτενείς πειρατικές επιδρομές. Για λόγους προστασίας, θέασης των πιθανών επιδρομών και άμυνας, νέοι κάτοικοι σταδιακά εποίκουν και οργανώνουν αμυντικά τον λόφο της Παλιάς Σύρας, που αρχικά ονομάζεται «Σούδα», ονομασία που θα κρατήσει και έως τον 15^ο αιώνα (Αμπελάς, 1998). Ο οικισμός της Άνω Σύρου, εκτός των Ευρωπαίων εποίκων, αρχίζει να επανακάμπει με νέους γηγενείς κατοίκους της νήσου. Ο Στέφανος Μάγνος αναφέρει ότι : «στα 1494 καταγράφονται 1400 άτομα εντός του οικισμού, μάλλον νούμερο υπερβολικό, αλλά σίγουρα δεν ξεπερνούν τους 800 κατοίκους» (Πατέρας, 1947). Τον 17^ο αιώνα το νησί, που στο μεγαλύτερο μέρος του ήταν καθολικό, θα αποκτήσει το ενδιαφέρον του βασιλιά της Γαλλίας (Ρούσσο-Μηλιδώνης, 2007). Λόγω της γαλλικής προστασίας οι κάτοικοι της Άνω Σύρου διατηρούν ουδετερότητα, αποδίδοντας φόρους και στο ελληνικό κράτος και στους Τούρκους (Δρακάκης, 1971), με πλήρη απουσία της τούρκικης κυριαρχίας, αναπτύσσοντας ανεξάρτητα πλήθος θρησκευτικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Αναφορικά με την εκπαίδευση και την πρόνοια της περιόδου, τα καθολικά μοναστήρια που οργανώνονται στην Άνω Σύρο και διαχρονικά ιδρύονται και πυκνώνουν, ασκούν παιδεία, πρόνοια, κοινωνική οργάνωση και πολιτισμική εξέλιξη σε πρότυπα ευρωπαϊκά (Στεφάνου, 2014). Το 1633 στην Άνω Σύρο θα εγκατασταθεί το τάγμα των Καπουτσίνων, με οριστική εγκατάστασή τους το 1635, ιδρύοντας την ομώνυμη Μονή των Καπουτσίνων, και περίπου έναν αιώνα μετά (1744) ιδρύεται και η Μονή Ιησουϊτών, από το ομώνυμο τάγμα. Εν συνεχεία, ιδρύονται οι μονές του St. Vincent de Paul, που ασχολείται με την πρόνοια ιδρύοντας νοσοκομεία, γηροκομεία, ορφανοτροφεία και ιατρεία και η μονή του St Jean de la Salle, που έχει ως κύρια μέριμνα την παιδεία. Διαχρονικά συναντώνται πλήθος καθολικών Εκκλησιαστικών ταγμάτων, όπως αυτό των Ουρσουλίνων, Δομικανίδων, Κλαρισσών, Καρμελητισσών, St. Joseph κ.λπ. (Στεφάνου, 2014).

Τον 19^ο αιώνα, και συγκεκριμένα το 1824, αρχίζει να εποίκείται και σταδιακά να κτιζεται σε τρία χρόνια η Ερμούπολη, μετά τα γεγονότα της Χίου και των Ψαρών του 1822 και 1824 αντίστοιχα. Οι πρώτοι κάτοικοι της Σύρου, οι οποίοι είναι πρόσφυγες από τη Σμύρνη, τις Κυδωνιές, τη Χίο, τα Ψαρά και την Κρήτη (Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, 2008), θα κτίσουν στη χέρσα περιοχή του νησιού, δίπλα στο λιμάνι και στο λόφο του Βροντάδου (Αμπελάς, 1998). Οι πρώτοι πρόσφυγες που καταφθάνουν και εποίκουν την Ερμούπολη χαρακτηρίζονται από πνεύμα αντιπαλότητας προς τη Χώρα. Αυτό διαφαίνεται και από τις επιδρομές του Νέστορα Φαζιόλη, ο οποίος εξ' αρχής προσπαθεί να αλώσει την Άνω Σύρο. Για τους λόγους αυτούς υπήρχε κενή χωρική απόσταση μεταξύ των δύο οικισμών, η οποία παραμένει έως σήμερα (Στεφάνου, 2014).

Σχήμα 10. Εικόνες καθημερινότητας. Η καθολική παρουσία στον οικισμό της Άνω Σύρου μέσα από ναούς και κληρικούς (Αρχείο Ι. Στεφάνου).

Υλικοί πολιτιστικοί πόροι

Οι υλικοί πόροι χωρίζονται σε φυσικούς και ανθρωποποιητούς. Εκκινώντας από τους φυσικούς πόρους, ο λόφος της Άνω Σύρου αποτελεί το βασικό στοιχείο συγκρότησής της, που συμπληρώνεται με την ύπαρξη ρεμάτων, πηγών, στοιχείων γεωμορφολογίας και πλήθος πανίδας και χλωρίδας. Προχωρώντας στους ανθρωποποιητούς πόρους και τη μορφή της Άνω Σύρου, η πολεοδομική της διάταξη ακολουθεί τη δομή της συγκρότησης οικισμού σε λόφο. Τα οικήματα αρθρώνονται σε σειρά, χωρίς κενά, με τις όψεις της περιμέτρου του οικισμού να είναι τυφλές ή με πολύ ψηλά παράθυρα. Η οποιαδήποτε κατασκευή δεν ακολουθεί αυτή τη συνθετική δομή και κτίση, είναι μεταγενέστερη. Η μικρή ιδιαιτερότητα των στοιχείων πολεοδόμησης της Άνω Σύρου έγκειται στη μικρή διάσταση ανάπτυξης των κελυφών αυτών που ακολουθούν τη δομή του βράχου και τις ιδιαιτερότητες των μορφών του τόπου (μπλε γείσα, εφαπτόμενες τaráτσες). Είναι ένας οργανωμένος οικισμός με ικανοποιητικό βαθμό ιδιοποίησης, πρακτική λειτουργία, ικανοποιητική σε όλα τα επίπεδα και ιδιαίτερη χάραξη. Είναι συνεκτικός και οργανωμένος σε σύστημα ακτινωτών κλιμακωτών δρομίσκων, οι οποίοι συνδέουν την περίμετρο με την κορυφή του βράχου, όπου είναι κτισμένος ο Μητροπολιτικός Ναός του Αγίου Γεωργίου.

Η στοιχειοθέτηση της φυσιογνωμίας της συμπληρώνεται με τα τοπία του οικισμού (ακουστικό, οσμητικό, απτικό κ.λπ.). Αρχικά το ηχοτοπίο του οικισμού απαντά στη λαϊκή μουσική παράδοση, με πλήθος λαϊκών και ρεμπέτικων τραγουδιών, όπως αυτά δημιουργήθηκαν με άξονα τον Μάρκο Βαμβακάρη, έως τους λατινικούς ψαλμούς και την

ομαδική προσευχή. Οι φωνές, τα γέλια, τα τραγούδια , αλλά και η καμπάνα, νοηματοδότες του χαρμόσунου, λυπητερού και ελπιδοφόρου μηνύματος για τον οικισμό της Χώρας. Το φως του ήλιου και ο παλλόμενος αέρας στα σοκάκια συμπληρώνουν το απτικό τοπίο του οικισμού. Τα τοπία της Άνω Σύρου συμπληρώνονται με το γευστικό τοπίο των ευχάριστων (βασιλικός, γιασεμί) και των δυσάρεστων μυρωδιών (σκουπιδότοποι), αλλά και των οσμών της συριανής κουζίνας, που συνθέτουν ένα γευστικό και ταυτόχρονα οσμητικό τοπίο, ενθύμησης και αναγνώρισης.

Σχήμα 11. Μορφή από τα καλντερίμια/σοκάκια της Άνω Σύρου (Λήψη Ελ. Λινάκη, 2016).

Σχήμα 12. Μορφή στεγαδιού στην Άνω Σύρο (Λήψη Ελ. Λινάκη, 2016).

Σχήμα 13. Πολεοδομική διάταξη της Άνω Σύρου (Λήψη Ι. Στεφάνου, 2016)

Ακόμη, κατά τη διάρκεια της έρευνας συλλέχθηκαν επιπλέον στοιχεία αναφορικά με στοιχεία του αγροτικού χώρου (ξωκκλήσια, πεζούλες, ανεμόμυλοι κ.λπ.), άλλα κτηριακά σύνολα (εμπορικά καταστήματα, σχολείο κ.λπ.), καθώς και τα τρία μεγάλα αρχειακά αποθετήρια του οικισμού: α) το Αρχείο και η Βιβλιοθήκη Ιησουιτών, β) το Αρχείο του Πρώην Δήμου Άνω Σύρου και γ) Το Κέντρο Ιστορικών Μελετών Καθολικής Επισκοπής Σύρου (Κ.Ι.Μ.Κ.Ε.Σ.), τα οποία συντέλεσαν ως αρχειακό υλικό αλλά και ως βιβλιογραφικές πηγές.

Άυλοι πολιτιστικοί πόροι

Στη μελέτη των άυλων πολιτιστικών πόρων μελετήθηκαν στοιχεία προφορικών μαρτυριών, τρόπων ζωής, ηθών-εθίμων κ.λπ, που διαχρονικά εντοπίζονται στον οικισμό και συντηρούνται σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό. Αναφορικά με τους τρόπους ζωής, επικρατεί μια πυραμίδα κοινωνικής διαστρωμάτωσης, όπου στην κορυφή βρίσκεται ολόκληρος ο κλήρος και σε μια πλατιά βάση ο λαός. Ωστόσο, δεν υπάρχει ιδιαίτερη οικονομική διαστρωμάτωση, καθώς διαχρονικά το κριτήριο κατατάσσει τις οικογένειες σε «καλές» και «παρακατιανές», σύμφωνα με την ηθική τους. Η οικειοποίηση του χώρου της Άνω Σύρου αφορά ένα πόρο με ιδιαίτερη θεματολογία, που όμως έχει τοπική αξία και χωρίζεται σε τέσσερις κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία κυριαρχεί το αμιγώς ιδιωτικό που ήταν η κρεβατοκάμαρα· στη δεύτερη το ημιδιωτικό, δηλαδή η υπόλοιπη ημερήσια κατοικία· ακολούθως συναντάμε την κατηγορία ημιδιωτικό- ημιδημόσιο που εμπεριέχει τον δρόμο και τμήμα της αυλής· και το αμιγώς δημόσιο, δηλαδή τους δρόμους και τις πλατείες. Η χρήση του χώρου δεν έχει μεταβιβαστεί στις νεότερες γενιές· εμφανίζεται μόνο σε προφορικές μαρτυρίες και έχει σταδιακά εγκαταλειφθεί, κυρίως μετά τη ριζική αλλαγή της τοποθέτησης αλουμιένων κουφωμάτων, που «εγκλώβισαν» τους κατοίκους εντός των οικημάτων, και δεν έχει πλέον διατηρηθεί. Επίσης, η αγορά πολλών κατοικιών, διαφοροποίησε την έννοια σε ιδιωτικό χώρο κατοίκησης και δημόσιο χώρο περιδιάβασης, φέρνοντας νέες ισορροπίες στον οικισμό.

Διαχρονικά στον οικισμό εντοπίζονται φεστιβάλ που ενισχύουν τον πολιτισμό της Άνω Σύρου. Συχνά, συνδέονται με την ιστορία του τόπου (Ρεμπέτικο, Απανωσύρια), χωρίς αυτό καθολικά να πιστοποιείται. Αποτελούν μια νέα δομή αντίληψης του πολιτισμού, δίνοντας ένα νέο παρόν και μέλλον για τον οικισμό. Ορισμένα από τα γνωστότερα είναι τα Απανωσύρια (1981-2000), Φεστιβάλ Ακορντεόν (2011-2020), Φεστιβάλ Ακορντεόν (2011-2012), Syros International Film Festival (2013-2020), Anima Syros (2008-2020), World wide lab (2015), Eyes walk festival (2015-2020), ΑΝΩ: Φεστιβάλ εκκλησιαστικού οργάνου (2017-2020), Διαπανεπιστημιακό Σεμινάριο Ινστιτούτου Σύρου (2010-2019), Syros Sound meetings (2010-2019).

Προχωρώντας στα ήθη και έθιμα του οικισμού της Άνω Σύρου, ένα από τα σημαντικά ετήσια γεγονότα του οικισμού είναι το Καρναβάλι της Άνω Σύρου, που κάθε χρόνο έχει τη μαζικότερη προσέλευση επισκεπτών, με αναβιώσεις εθίμων (Δανάμπασης, 2016), και έχει ως αποκορύφωμα τα «Ζεϊμπέκια». Τα Ζεϊμπέκια αποτελούν μια αποκριατική παράσταση και τοπικής σημασίας έθιμο με θέμα την απαγωγή της νύφης (αρχιχανούμισσας), που είναι γυναικεία του καπετάνιου (Sygos Agenda, 2014). Τα έθιμα που συμπληρώνουν τον άυλο πολιτισμό του οικισμού σχετίζονται με τα χρονόσημα του Πάσχα ή των Χριστουγέννων, καθώς και εορταστικές εκδηλώσεις (Άι Γιάννης ο Κλήδονας, Σπάσιμο των πηλίνων κ.λπ.) Σημαντικές είναι και οι κοινωνικές πρακτικές και τελετουργίες που αφορούν το καθολικό δόγμα, όπως η Πρώτη κοινωνία, η Αγία Δωρεά κ.λπ., καθώς και οι λιτανείες. Τέλος, η Άνω Σύρος φέρει πλούσιο λαογραφικό υλικό (ποιήματα, νανουρίσματα, τραγούδια κ.λπ.), που καταγράφηκε μέσα από αρχαικά υλικά και βιβλιογραφικές πηγές.

6. Ανάπτυξη πρότυπου πολυκριτηριακού συστήματος για την Άνω Σύρο

6.1 Στάδιο καταγραφής υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων

Μετά την εκτενή βιβλιογραφική επισκόπηση, μέρος της οποίας παρουσιάστηκε στο υποκεφάλαιο 4.2, έγινε τοποθέτηση των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων της Άνω Σύρου στην στήλη «Εγγραφές» του πολυκριτηριακού συστήματος. Από τη συνολική καταγραφή των στοιχείων προέκυψαν 118 υλικοί και άυλοι πολιτιστικοί πόροι ως «Εγγραφές» του πολυκριτηριακού συστήματος. Το αποθετήριο αυτό αποτελεί τους πολιτιστικούς πόρους που συλλέχθηκαν έως την ημέρα κατάθεσης της παρούσας εργασίας και θεωρούνται οι υπάρχοντες άυλοι και υλικοί πολιτιστικοί πόροι της Άνω Σύρου. Κατά τη διάρκεια καταγραφής κάθε πόρου (Εγγραφής) στο στάδιο της συλλογής στοιχείων της βιβλιογραφικής έρευνας συντάχθηκε συνοδευτικό κείμενο, το οποίο περιγράφει και αξιολογεί αναλυτικά τα κριτήρια της κάθε Εγγραφής, ώστε να μην εγείρονται παρανοήσεις ως προς τη βαθμονόμηση της τιμής των δεικτών στο στάδιο της αξιολόγησης.

6.2 Στάδιο αξιολόγησης υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων

Βήμα 1^ο: Αξιολόγηση στήλης «Εγγραφές»

Το πρώτο βήμα αποτελεί και την πρώτη βαθμονόμηση του συστήματος, που αφορά την σημαντικότερη στήλη, αυτή των «Εγγραφών». Η κάθε εγγραφή, αποτελούμενη από 5 κριτήρια (n=5, ίσος αριθμός κριτηρίων για όλες τις εγγραφές), αξιολογείται αντιστοίχως και λαμβάνει τον αριθμό στη στήλη «Αξιολόγηση 0-4». Για την αξιολόγηση και την επιλογή του αριθμού της ομώνυμης στήλης χρησιμοποιείται η επεξήγηση της στήλης «Περιγραφή βαθμονόμησης», του εγχειριδίου του 3^{ου} κεφαλαίου. Για λόγους αποτροπής ασαφειών, αποφεύχθηκε η τοποθέτηση της παρούσας στήλης στο συγκεκριμένο βήμα. Ωστόσο, η περιγραφή του κειμένου των στοιχείων της Άνω Σύρου συνάδει και αιτιολογεί απολύτως

την κάθε επιλογή. Τέλος, σε κάθε εγγραφή δημιουργούνται οι ΑΜΟ, που αφορούν τη στήλη «Βήμα 1ο». Για την κατανόηση δίνεται παράδειγμα της πρώτης εγγραφής με τίτλο 1. Ισχυρό ανάγλυφο, τα κριτήρια είναι 5 (N=5) και ακολουθούν 5 τιμές αξιολόγησης. Έτσι, για την ολοκλήρωση του πρώτου βήματος προστίθενται και διαιρούνται δια 5. Συγκεκριμένα για το παράδειγμα αυτό η εξίσωση είναι $\frac{4+3+3+4+4}{5} = 3,6$. Έτσι, σε κάθε εγγραφή ακολουθείται η ίδια διαδικασία μέχρι την εγγραφή 118, όπου και ολοκληρώνεται το πρώτο στάδιο. Παρακάτω παρατίθεται παράδειγμα του τρόπου δόμησης του συστήματος.

Σχήμα 14. Βήμα 1^ο (Ιδία επεξεργασία).

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	N	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (04)	ΒΗΜΑ 1 ^ο
Φυσικοί πόροι					
1. Μορφολογία εδάφους	1. Ισχυρό ανάγλυφο	Επίδραση στο τοπίο	5	4	3,6
		Βαθμός διατήρησης		3	
		Σύνδεση με την ιστορία και την παράδοση του τόπου		3	
		Επίδραση στη μορφή του		4	
		Βαθμός αισθητικής απόδοσης ποιότητας		4	

Βήμα 2^ο: Αξιολόγηση στήλης «Κατηγορίες»

Μετά την ολοκλήρωση του πρώτου βήματος, το 2^ο βήμα αφορά την αξιολόγηση της ευρύτερης των εγγραφών στήλης με τίτλο «Κατηγορίες». Για την ολοκλήρωση του βήματος αυτού λαμβάνονται οι ΑΜΟ από το 1^ο Βήμα και προστίθενται δύο νέες στήλες: η στήλη αριθμός κριτηρίων, που αφορά τον συνολικό αριθμό εγγραφών που απαρτίζουν την ευρύτερη κατηγορία, και η στήλη Βήμα 2^ο, στην οποία θα τοποθετηθούν τα αποτελέσματα των ΑΜΟ της κάθε κατηγορίας. Έτσι, π.χ. για την κατηγορία 1. Μορφολογία εδάφους υπάρχουν 6 εγγραφές (N=6). Οι αριθμητικοί μέσοι όροι των 6 αυτών εγγραφών προστίθενται και διαιρούνται δια του 6. Έτσι έχουμε $\frac{3,6+1,6+2+2,2+3,8+1}{6} = 2,37$. Το ίδιο γίνεται και για τις επόμενες κατηγορίες. Στο τέλος, προκύπτει ένας συνολικός πίνακας ΑΜΟ (στήλη Βήμα 2^ο), που είναι ο ακόλουθος:

Σχήμα 15. Βήμα 2^ο (Ιδία επεξεργασία).

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ	ΒΗΜΑ 1 ^ο	N (ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ)	ΒΗΜΑ 2 ^ο
1. Μορφολογία εδάφους	1. Ισχυρό ανάγλυφο	3,6	6	2,37
	2. Ζωνικά και ασβεστομορφικά εδάφη	1,6		
	3. Μεταμορφωμένα Πετρώματα	2		
	4. Περιμετρικά βράχια Νιχωρίου	2,2		
	5. Ο λόφος της Άνω Σύρου	3,8		
	6. Εύκρατο κλίμα	1		

Βήμα 3^ο: Αξιολόγηση στήλης «Πόροι»

Στο τρίτο βήμα ακολουθείται η ίδια διαδικασία ΑΜΟ των προηγούμενων βημάτων, για τη στήλη «Πόροι». Αρχικά προστίθεται η στήλη και εν συνεχεία οι κατηγορίες διαχωρίζονται αναλόγως των πόρων στους οποίους εμπίπτουν (π.χ. Θρησκεία στον Πόρο: «Άυλοι πόροι»). Ακολούθως, γίνεται προσθήκη της στήλης «Αριθμός κριτηρίων» και «Βήμα 3^ο», όπου για κάθε πόρο τοποθετείται ο αριθμός κριτηρίων που το απαρτίζουν και ο Α.Μ.Ο. , αντίστοιχα. Παραδείγματος χάριν για τον Πόρο, 1. Φυσικοί πόροι, με τις τρεις κατηγορίες κριτηρίων (N=3) η εξίσωση είναι $\frac{2,37+1,93+0,73}{3} = 1,68$. Ακολούθως παρουσιάζεται ο συνολικός πίνακας του 3ου βήματος:

Σχήμα 16. Βήμα 3^ο (Ιδία επεξεργασία).

ΠΟΡΟΙ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΒΗΜΑ 2 ^ο	N	ΒΗΜΑ 3 ^ο
1. Φυσικοί πόροι	1. Μορφολογία εδάφους	2,37	3	1,68
	2. Γαλάζιες-κυανές επιφάνειες	1,93		
	3. Βιοποικιλότητα	0,73		

Βήμα 4^ο: Αξιολόγηση στήλης «Αρχικοί Πόροι»

Στο τέταρτο βήμα, ακολουθείται η ίδια διαδικασία Α.Μ.Ο., των προηγούμενων βημάτων, για τη στήλη «Αρχικοί Πόροι». Αρχικά προστίθεται η στήλη και εν συνεχεία οι κατηγορίες διαχωρίζονται αναλόγως των πόρων στους οποίους εμπίπτουν (π.χ. Φυσικοί Πόροι στον Αρχικό Πόρο: «Υλικοί πόροι»). Ακολούθως, γίνεται προσθήκη της στήλης «Αριθμός κριτηρίων» και «Βήμα 4^ο», όπου για κάθε πόρο τοποθετείται ο αριθμός κριτηρίων που το απαρτίζουν και ο ΑΜΟ, αντίστοιχα. Παραδείγματος χάριν, για τον αρχικό πόρο 1. Υλικοί πόροι, με τις δύο κατηγορίες κριτηρίων (N=2) η εξίσωση είναι $\frac{1,68+2,54}{2} = 2,11$. Ακολούθως παρουσιάζεται ο συνολικός πίνακας του 4ου βήματος:

Σχήμα 17. Βήμα 4^ο (Ιδία επεξεργασία).

ΑΡΧΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	ΠΟΡΟΙ	ΒΗΜΑ 3 ^ο	N (ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΟΡΩΝ)	ΒΗΜΑ 4 ^ο
ΥΛΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	1. Φυσικοί πόροι	1,68	2	2,11
	2. Ανθρωποποίητοι πόροι	2,54		
ΑΪΛΟΙ ΠΟΡΟΙ	3. Άυλοι πόροι	2,26	1	2,26

Βήμα 5^ο: Τελικός πίνακας και αριθμημένος πίνακας υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων Άνω Σύρου

Μετά την ολοκλήρωση όλων των ΑΜΟ των βημάτων, δημιουργείται ο τελικός πίνακας των υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων της Άνω Σύρου. Όπως επεξηγήθηκε και στο αρχικό εγχειρίδιο του πολυκριτηριακού συστήματος, οι ΑΜΟ των ενδιάμεσων βημάτων δεν μπορούν να αποδώσουν τη συνολική βαθμονομημένη κατάταξη των πολιτιστικών πόρων αλλά τις τάσεις και τις κατατάξεις των ευρύτερων στηλών. Λειτουργούν ως τα ενδιάμεσα βήματα για την κατάρτιση του τελικού πίνακα βαθμονόμησης των υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων της Άνω Σύρου. Το πρώτο στάδιο για την ολοκλήρωση του παρόντος βήματος είναι η δημιουργία ενός ενιαίου πίνακα με 4 στήλες. Οι στήλες είναι οι:

1. Οι «Εγγραφές», όπου τοποθετούνται οι εγγραφές του πρώτου βήματος κατά βαθμονομημένη σειρά κατάταξης από το μεγαλύτερο προς το μικρότερο.
2. Εν συνεχεία προστίθενται οι άλλες τρεις στήλες των ευρύτερων κατηγοριών, δηλαδή οι στήλες «Κατηγορίες», «Πόροι», Αρχικοί Πόροι». Αυτές αποτελούν και τις στήλες όλων των προηγούμενων βημάτων που θα χρησιμοποιηθούν και στο στάδιο αυτό για την τελική βαθμονόμηση του συστήματος.
3. Για κάθε εγγραφή της πρώτης στήλης τοποθετείται η «Κατηγορία», ο «Πόρος» και ο «Αρχικός Πόρος» στον οποίο ανήκει. Παραδείγματος χάριν, για την εγγραφή «Ο λόφος της Άνω Σύρου», η ευρύτερη κατηγορία είναι «Μορφολογία εδάφους», ο

Πόρος είναι οι «Ανθρωποποίητοι πόροι» και οι Αρχικοί πόροι είναι οι «ΥΛΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ». Η ίδια διαδικασία ακολουθείται και για τις 118 εγγραφές του πολυκριτηριακού συστήματος της Άνω Σύρου.

4. Με την ολοκλήρωση του βήματος αυτού, έχουμε ένα ολοκληρωμένο πίνακα, ο οποίος μπορεί να λάβει τις αριθμητικές τιμές των Α.Μ.Ο. κάθε στήλης.

Για την «Μορφολογία εδάφους» η δομή του πίνακα είναι:

Σχήμα 18. Βήμα 5^ο (Ιδία επεξεργασία).

ΕΓΓΡΑΦΕΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΠΟΡΟΙ	ΑΡΧΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ
1. Ισχυρό ανάγλυφο	Μορφολογία εδάφους	Φυσικοί πόροι	ΥΛΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Ακολουθώντας του προηγούμενου σταδίου και με ολοκληρωμένο τον τελικό πίνακα, στο στάδιο αυτό τοποθετείται ακόμη μία στήλη δίπλα από τις Εγγραφές. Η στήλη είναι το «Βήμα 1^ο». Εν συνεχεία τοποθετούνται οι τιμές των ΑΜΟ. των Εγγραφών (στη στήλη Βήμα 1^ο) και αντίστοιχα και στις επόμενες εγγραφές. Συνεχίζοντας το προηγούμενο παράδειγμα για την Εγγραφή «Ο λόφος της Άνω Σύρου», στο Βήμα 1^ο έλαβε ΑΜΟ 3,8, η κατηγορία «Μορφολογία εδάφους» έχει λάβει στο Βήμα 2^ο τον ΑΜΟ 2,37 και αντίστοιχα στο Βήμα 3^ο η ευρύτερη κατηγορία «Πόροι» τον ΑΜΟ 2,54 και στο Βήμα 4^ο η κατηγορία Αρχικοί Πόροι τον ΑΜΟ 2,11. Με βάση τα παραπάνω και την προσθήκη στο τέλος της στήλης «Άθροισμα», αθροίζονται οι ΑΜΟ όλων των κατηγοριών, ώστε ο πίνακας να βαθμονομηθεί εκ νέου κατά σειρά κατάταξης. Έτσι, για το παράδειγμα μας η εξίσωση είναι: $3,8 + 2,37 + 2,54 + 2,11 = 10,82$. Αντίστοιχα συμπληρώνονται και οι υπόλοιπες εγγραφές στον πίνακα που ακολουθεί.

Σχήμα 19. Άθροισμα ΜΟ ενδιάμεσων βημάτων (Ιδία επεξεργασία).

ΕΓΓΡΑΦΕΣ	ΒΗΜΑ 1 ^ο	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	ΠΟΡΟΙ	ΑΡΧΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	ΑΘΡΟΙΣΜΑ
1. Ισχυρό ανάγλυφο	3,6	2,83	1,68	2,11	10,22

Τέλος, με την ολοκλήρωση του 5^{ου} βήματος, στην τελευταία στήλη είναι τοποθετημένοι οι τελικοί ΑΜΟ όλων των εγγραφών. Με το πέρας αυτού του βήματος, αναδημιουργούμε έναν τελικό πίνακα βαθμονομημένης κατάταξης με δύο στήλες, αυτή των «Εγγραφών» και αυτή της «Τελικής κατάταξης», όπου από το μεγαλύτερο προς το μικρότερο βαθμονομούνται οι εγγραφές και αποδίδονται οι πολιτιστικά σημαντικότεροι

(από το σημαντικότερο προς το λιγότερο σημαντικό) άυλοι και υλικοί πολιτιστικοί πόροι της Άνω Σύρου.

7. Συμπεράσματα

Καθώς ο πολιτισμός —κυρίως ο άυλος πολιτισμός— εμφανίζουν μεγάλη ευθραυστότητα και τείνουν να εκλείψουν από φυσικά (φθορά, λήθη, φυσική καταστροφή) ή τεχνητά (πόλεμοι, εσκεμμένες καταστροφές) αίτια, η ανάγκη διάσωσης των άυλων και υλικών πολιτιστικών πόρων είναι πρώτης προτεραιότητας, καθώς χωρίς μνήμη οι τόποι δεν έχουν παρελθόν, ιστορία, ανάμνηση και σύνδεση με το παρόν. Το αντικείμενο, λοιπόν, της παρούσας εργασίας αποτελεί για την Ελλάδα αλλά και διεθνώς μια νέα πρωτότυπη έρευνα, που αφορά ένα αντικείμενο που δεν έχει αναλυθεί, σε αυτό τον βαθμό, στο παρελθόν. Η φιλοσοφία της έρευνας ενσωματώνει τις βασικές αρχές του πολιτισμού, που είναι η προστασία, η διάσωση και η μετάβαση στις επόμενες γενιές. Το νέο αυτό εργαλείο, είναι ένα ανοιχτού κώδικα λογισμικό και η σημασία του είναι τριπλή. Πρώτον, δεν περιορίζεται σε τοπική χρήση, αλλά έχει εθνικό και διεθνή χαρακτήρα, αφού αξιολογεί τον ήδη έννομο και κοινώς αποδεκτό σε διεθνές επίπεδο πολιτισμό, καθώς παρέχει μια μεθοδολογία ικανή να εφαρμοστεί σε κάθε τόπο. Δεύτερον, μπορεί να αξιολογεί και να δίνει προτεραιότητες στους σημαντικότερους για κάθε τόπο, άυλους και υλικούς πόρους (προστασία-διαχείριση-αξιοποίηση), καθώς και διαχρονικά να συμπληρώνεται με νέους πολιτιστικούς πόρους και να επαναξιολογείται (σε κάθε χρονική περίοδο, αναγνωρίζονται έννομα και νέοι πολιτιστικοί πόροι σε ένα τόπο, που μπορούν να τοποθετούνται στο σύστημα). Τρίτον, μέσα από τη χρήση της μελέτης περίπτωσης για την Άνω Σύρο, δεν παρέχει μόνο το πλαίσιο μελέτης και το εγχειρίδιο, αλλά και τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος με πραγματικά δεδομένα (άυλοι και υλικοί πολιτιστικοί πόροι Άνω Σύρου).

Τέλος, συμπληρωματικά των παραπάνω, το σύστημα αυτό θα μπορούσε μελλοντικά να αποτελέσει έναν ισχυρό άξονα για την στήριξη της προτεινόμενης υποψηφιότητας της Άνω Σύρου ως ιστορική πόλη της UNESCO, ο φάκελος της οποίας βρίσκεται σε εξέλιξη. Εκτός αυτού, μπορεί να συντελέσει ως σύστημα αξιολόγησης διεθνών φορέων, όπως ο Κατάλογος Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO, το Εθνικό ευρετήριο κ.λπ., καθώς οι διάφοροι εθνικοί και διεθνείς φορείς εγγράφουν προτεινόμενους πολιτιστικούς πόρους, χωρίς κοινό αξιολογικό πλαίσιο, δημιουργώντας συχνά παρερμηνείες και παρανοήσεις ως προς τους τρόπους καταγραφής και αξιολόγησης.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αλιβιζάτου, Μ. και Πούλιος, Ι. (2015) «Διαχείριση άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη». Στο *Τουρισμός, πολιτισμική διαχείριση, τοπική κοινωνία και βιώσιμη ανάπτυξη (2015)*. Αθήνα: ΣΕΑΒ.
- Αμπέλας, Ι. (1874) *Η ιστορία της νήσου Σύρου*. Ερμούπολη: Καλημέρης.
- Δούκας, Χ. κ.ά. (2015) *Πολυκριτηριακά συστήματα υποστήριξης αποφάσεων*. Σημειώσεις μαθήματος Θεωρία Λήψης Αποφάσεων. Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
- Τόλιας Γ. κ.ά. (2008) *Σύρος και Ερμούπολη: συμβολές στην ιστορία του νησιού 15^{ος}-19^{ος} αιώνας*. Αθήνα: Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.
- Λινάκη, Ε., Βασιλαρά, Α. και Στεφάνου, Ι. (2016) *Άνω Σύρος: υλικοί και άυλοι πολιτιστικοί πόροι του παραδοσιακού οικισμού*. Σύρος: Ινστιτούτο Σύρου.
- Λινάκη, Ε. και Σεργιάς, Κ. (2019) «Η μνήμη και ο τόπος ως υπόβαθρα πολιτισμού». *Πανελλήνιο συνέδριο για τον δημόσιο χώρο*, 28-30/03, Θεσσαλονίκη.
- Λινάκη, Ε. (2019) «Αξιολόγηση της πολιτιστικής σημαντικότητας του φυσικού και ανθρωποποιητού τοπίου στην Άνω Σύρο». *9^ο Ειδικό τεύχος Ινστιτούτου Σύρου για το 9ο Διαπανεπιστημιακό Σεμινάριο βιώσιμης ανάπτυξης, πολιτισμού και παράδοσης*, 16-21/09/2019, Αθήνα.
- Λινάκη, Ε. (2018) «Η κατανόηση του άυλου και υλικού πολιτισμού στην ψηφιακή τεχνολογία». *8ο Ειδικό τεύχος Ινστιτούτου Σύρου για το 8ο Διαπανεπιστημιακό Σεμινάριο βιώσιμης ανάπτυξης, πολιτισμού και παράδοσης*, 25-30/6/2018, Αθήνα.
- Μονογυιός, Ε. (1933) «Το Πανόραμα της Σύρου». *Κήρυξ των Κυκλάδων*, 21-22.
- Όμηρος (2015) *Οδύσσεια*. Αθήνα: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- π. Μαραγκός, Γ. (2012) *Η Παναγία: Ναός και Μονή Ιησουιτών σε πορεία μέσα από τις ιστορικές μνήμες μιας πνευματικής παρουσίας στην Άνω Σύρο*. Αθήνα: Ινστιτούτο Ανθρωπιστικών Επιστημών.
- Πατέρας Γ.Μ. (1947) *Η ιστορία της Σύρου*. Ερμούπολη.
- Πρίντεζης, Γ. (1984) *Ματιές στο συριανό χθες*. Σύρος.

- Σίσκος, Γ. (2008) *Μοντέλα αποφάσεων, μεθοδολογία επιχειρησιακής έρευνας, θεωρία πολυκριτήριας ανάλυσης, εφαρμογές σε επιχειρήσεις και οργανισμούς νέων τεχνολογιών*. Αθήνα: Πολιτεία.
- Στεφάνου, Ι. (2014) *Σύρος: Ο τόπος που γέννησε τρεις μεγάλους πολιτισμούς*. Σύρος: Ινστιτούτο Σύρου.
- Στεφάνου, Ι. (2003) *Ο πολεοδομικός σχεδιασμός της Ερμούπολης*. Αθήνα: Πανεπιστημιακές εκδόσεις ΕΜΠ.

Ξενογλώσση

- Arizpe, S. (2013) "Singularity and micro-regional strategies in intangible cultural heritage". In *Anthropological perspectives on intangible cultural heritage*. Springer.
- Bouchenaki, M., (2003) "The interpedency of the tangible and intangible cultural heritage". *ICOMOS 14th General Assembly Science Symposium*.
- Linaki, E. and Serrao, K. (2020) "Recording and evaluating the tangible and intangible cultural assets of a place through a multicriteria decision-making system". *Heritage Journal*, 3(4), 1483-1495, <https://doi.org/10.3390/heritage3040082>.
- Lenzerini, F. (2011) "Intangible cultural heritage: the living culture of peoples". *European Intangible Law*, 22, 311-314.
- Park, H. (2011) "Shared national memory as intangible heritage: re-imagining two Koreas as one nation". *Annals of Tourism Research*, 38 (2), 520-539.
- Solanilla, L. (2008) "The Internet as a tool for communicating life stories: a new challenge for 'memory Institutions'". *Intangible Heritage*, 3, 103-116.
- Unesco (2013) "Culture for development indicators". [https://en.unesco.org/creativity/activities/cdis#:~:text=Context%2FOverview%3A-The%20Culture%20for%20Development%20Indicators%20Suite%20\(CDIS\)%20is%20an%20advocacy,processes%20through%20facts%20and%20figures](https://en.unesco.org/creativity/activities/cdis#:~:text=Context%2FOverview%3A-The%20Culture%20for%20Development%20Indicators%20Suite%20(CDIS)%20is%20an%20advocacy,processes%20through%20facts%20and%20figures) [προσπελάστηκε στις 26/01/2022].
- Wallnau, K. (1998) *The 99 software engineering symposium: software*. Pittsburgh: Engineering Institute Carnegie Mellon University.

Λινάκη Ελένη

Μηχανικός Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Διδάκτωρ Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ

email: eleni.linaki@gmail.com

Σερράος Κωνσταντίνος

Καθηγητής Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ

email: kserr@central.ntua.gr

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δημήτρης Καλλιώρας
Ευάγγελος Ασπρογέρακας
Νικόλαος Γαβανάς
Ανέστης Γουργιώτης
Νικόλαος Τριανταφυλλόπουλος

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ελένη Ανδρικοπούλου - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Πασχάλης Αρβανιτίδης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παναγιώτης Αρτελάρης - Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Σοφία Αυγερινού-Κολώνια - Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Αθηνά Βιτοπούλου - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Γιώργος Βλόντζος - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Νικολός Βογιαζίδης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Γεωργία Γεμενετζή - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ηλίας Γεωργαντάς - Πανεπιστήμιο Κρήτης
Αθηνά Γιαννακού - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Σπύρος Γκολφινόπουλος - Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Άσπα Γοσποδίνη - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δημήτρης Γούσιος - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παύλος-Μαρίνος Δελλαδέτσιμας - Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Αλέξης Δέφνερ - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δέσποινα Διμέλλη - Πολυτεχνείο Κρήτης
Ασπασία Ευθυμιάδου - Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «Δήμητρα»
Μιχάλης Ζουμπουλάκης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ελισάβετ Θωίδου - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Γιώργος Κανδύλης - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
Νικόλαος-Γεώργιος Καραχάλης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Κώστας Καρτάλης - Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Γρηγόρης Καυκαλάς - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ειρήνη Κλαμπατσέα - Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Χάρης Κοκκώσης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παναγιώτης Κοσμόπουλος - Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Βύρων Κοτζαμάνης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Χρήστος Κουσιδώνης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αλέξανδρος-Φαίδων Λαγόπουλος - Ακαδημία Αθηνών & Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Κώστας Λαλένης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Λόης Λαμπριανίδης - Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Λίλα Λεοντίδου - Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Παύλος Λουκάκης - Πάντειο Πανεπιστήμιο
Θωμάς Μαλούτας - Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Δημήτρης Μέλισσας - Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Αγγελική Μενεγάκη - Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Θεόδωρος Μεταξάς - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Κώστας Μπαγινέτας - Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδος
Νίκος Μπάτης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Ηλίας Μπεριάτος - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Κώστας Μωραΐτης - Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Σπύρος Νιαβής - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μαρί-Νοέλ Ντυκέν - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Δημήτρης Οικονόμου - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Απόστολος Παπαγιαννάκης - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Κωνσταντίνος Περάκης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Γιώργος Πετράκος - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μάγδα Πιτσιάβα-Λατινοπούλου - Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Σεραφείμ Πολύζος - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αντώνης Ροβολής - Πάντειο Πανεπιστήμιο
Νίκος Σαμαράς - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Άρης Σαπουνάκης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Κώστας Σερράος - Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Παντολέων (Παντελής) Σκάγιαννης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Σοφία Σκορδίλη - Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Νίκος Σουλιώτης - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
Δημήτρης Σταθάκης - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αναστασία Τασοπούλου - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Πάρις Τσάρτας - Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
Γιώργος Τσιλιμίγκας - Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Δημήτρης Τσιώτας - Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Δημήτρης Φουτάκης - Διεθνές Πανεπιστήμιο
Γιώργος Φωτόπουλος - Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Μάριος Χαϊνταρλής - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Όλγα Χριστοπούλου - Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μανώλης Χριστοφάκης - Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Γιάννης Ψυχάρης - Πάντειο Πανεπιστήμιο

Περιεχόμενα

ΤΕΥΧΟΣ
ISSUE

35

ΕΤΟΣ
YEAR

2022

- Πρέζα Ελισάβετ, Ασπρογέρακας Ενάγγελος** 5
Η ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής 2014-2020: η περίπτωση της Ελλάδας
- Γουργιώτης Ανέστης, Σαραντάκου Ευθυμία, Στεφανή Φωτεινή, Χαϊνταρλής Μάριος** 42
Χωρικός σχεδιασμός και τουριστική επιχειρηματικότητα: η περίπτωση των Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων
- Ασπρογέρακας Ενάγγελος** 73
Ιεραρχία και αρχή της δεσμευτικότητας στο ελληνικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού
- Ντάφλου Αικατερίνη** 95
Κοινωνική πολιτική και κοινωνική καινοτομία: ο χώρος ως βάση για την κοινωνική καινοτομία
- Λινάκη Ελένη, Σερράος Κωνσταντίνος** 122
Πρόταση δημιουργίας ενός πολυκριτηριακού συστήματος καταγραφής και αξιολόγησης των υλικών και άυλων πολιτιστικών πόρων ενός τόπου: η περίπτωση της Άνω Σύρου

ISSN: 1109-5008
e-ISSN: 2944-9847
www.aeihoros.gr